

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Pedagogická fakulta

Katedra pedagogiky a psychologie

Bakalářská práce

Motivace k dobrovolnictví

Vypracovala: Jitka Trefancová

Vedoucí bakalářské práce: PhDr. Olga Vaněčková

České Budějovice 2020

Prohlášení:

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47 b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích dne 20.4. 2020

Jitka Trefancová

Poděkování:

Ráda bych poděkovala vedoucí mé bakalářské práce PhDr. Olze Vaněčkové, za vstřícné a podnětné vedení a také za trpělivost. Děkuji rovněž Člověku v tísní o. p. s., zvláště dobrovolníkům, kteří mi poskytli cenné informace a podněty.

„Na dobrovolníky je často pohlíženo jako na amatéry.
Ale uvědomte si, že Noemova Archa byla postavena amatéry,
zatímco Titanic byl postaven profesionály.“

Susan J. Ellis

Anotace

Název práce: Motivace k dobrovolnictví
Autor: Jitka Trefancová
Vedoucí práce: PhDr. Olga Vaněčková
Instituce: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Pedagogická
fakulta, Katedra pedagogiky a psychologie

Tato bakalářská práce se věnuje, motivům, které vedou člověka k rozhodnutí stát se dobrovolníkem. Teoretická část se zabývá vymezením pojmů dobrovolník, dobrovolnictví, historie dobrovolnictví a jeho klasifikace. Druhá kapitola se zabývá motivací. Jednotlivé podkapitoly jsou rozděleny, na vysvětlení pojmu motivace, co motivuje k dobrovolnictví a jaké jsou bariéry, bránící člověku stát se dobrovolníkem. Praktická část je realizovaná kvalitativním přístupem. Pomocí hloubkových polostrukturovaných rozhovorů s účastníky se zabývá otázkami, proč se stali dobrovolníky a co je jejich motivací i demotivací v dobrovolnické činnosti. Shrnutí šetření pak ukazuje, že nejčastějším motivem k dobrovolnictví je získání nových zkušeností a pocit naplnění.

Klíčová slova: dobrovolnictví, dobrovolník, motivace, motivace dobrovolníků

Abstract

Thesis title: Motivation for Volunteering
Author: Jitka Trefančová
Academic supervisor: PhDr. Olga Vaněčková
Institution: University of South Bohemia in České Budějovice,
Faculty of Education, Department of Pedagogy and
Psychology

This Bachelor thesis deals with the motives making a person decide to become a volunteer. The theoretical part includes the definition of the terms volunteer, volunteering, history of volunteering and its classification. The second chapter discusses motivation. Individual subchapters are divided as what is motivation, what motivates for volunteering, and what are the barriers. The practical part was prepared with a qualitative approach. Through in-depth semi-structured interviews, it addresses the questions of why they became volunteers and the motivation and demotivation for volunteering. The survey has shown that the most common motive for volunteering is to gain new experience and a sense of fulfilment.

Keywords: volunteering, volunteer, motivation, motivation of volunteers

Obsah

Úvod	9
Teoretická část	11
1. Dobrovolnictví	12
1.1 Kdo je dobrovolník	14
1.2 Oblasti působnosti dobrovolníka	15
1.3 Druhy dobrovolnictví.....	17
1.4 Historie dobrovolnictví v ČR, ve světě.....	18
1.5 Legislativa o dobrovolnictví.....	20
1.6 Význam dobrovolnictví.....	21
1.7 Supervize a syndrom vyhoření	23
2. Postoj české veřejnosti.....	25
3. Odborné publikace o dobrovolnictví z hlediska motivace	26
4. Motivace k dobrovolnictví.....	29
4.1 Motivace.....	30
4.2 Bariéry k dobrovolnictví	32
4.3 Role dobrovolnictví v osobním životě	33
4.4 Hodnoty dobrovolníků	34
4.5 Negativa dobrovolnictví	35
5. Shrnutí teoretické části	37
Praktická část	39
6. Kvalitativní šetření.....	40
6.1 Cíl výzkumného šetření	40
6.2 Výzkumný problém	40
6.3 Výzkumné otázky	41
7. Metodika	42
7.1 Výzkumná technika	42
7.2 Výběrový soubor, způsob výběru.....	43
7.3 Charakteristika účastníků.....	44
7.4 Časový harmonogram šetření	45
7.5 Etické zásady	46
7.6 Možná rizika během šetření.....	46
8. Šetření	47

8.1	Analýza dat	49
8.2	Otevřené kódování.....	54
9.	Shrnutí	61
9.1	Odpovědi na výzkumné otázky	62
1.1.	Reflexe vlastní zkušenosti	65
1.2.	Doporučení pro praxi	66
Závěr	68
Přílohová část.....		77
Seznam příloh.....		78

Úvod

Dobrovolnictví je součástí lidské společnosti již od pradávna a od středověku začalo být organizované. Ve středověku vznikaly špitály a útulky, které pomáhaly jedincům v nemocech a nesnázích. Charitu většinou organizovala církev, ale byla materiálně podporována především vyšší vrstvou tehdejší společnosti. Podle křesťanské věrouky si tím donátoři vykupovali své posmrtné místo na nebesích a tím i klid své duše. Nebylo však neobvyklé, že především ženy se v tehdejší době věnovaly pomoci chudým a trpícím dobrovolně, z vlastního rozhodnutí, např. princezna Anežka Přemyslovna (svatá Anežka Česká).

V dnešní materiální době se o dobrovolnictví málo mluví. Dnešní dobrovolnictví znamená čas a energii, kterou člověk věnuje ve prospěch společnosti nad rámec své práce. Málo lidí si uvědomuje, že dobrovolnictví je prospěšné – obohacuje ty jenž pomáhají a stejně tak jako ty, pro které je péče určena.

Problematiku dobrovolnictví jsem si vybrala, protože jsem sama několik let dobrovolníkem. Věnuji se práci s dětmi ze sociálně vyloučených lokalit, pomáhám ji zlepšovat školní prospěch nebo smysluplně trávit volný čas. Dalším důvodem, proč jsem si vybrala toto téma, je má domněnka, že dobrovolnictví je v současné společnosti opomíjeno.

Cíl práce jsem rozdělila do třech typů podle Maxwella:

Intelektuální cíl

Cílem práce je přinést informace o příčinách a faktorech, které vedou k tomu stát se dobrovolníkem, co dokáže člověka pro tuto činnost motivovat, ale i demotivovat. Dále bych se chtěla zaměřit na hodnoty jedince, jako jedny z faktorů ovlivňující jeho motivaci. Ve svém výzkumu bych také chtěla uvést, jak samotný dobrovolník pohlíží na dobrovolnictví. Zjistit, zda, a jak je dobrovolník ovlivňován svým sociálním prostředím.

Praktický cíl

Svoji prací bych chtěla přispět k většímu pochopení dobrovolníků, jejich osobnosti, která je vytvářena vlastními hodnotami, zájmy a zkušenostmi. Zajímají mne především důvody, které ovlivňují motivaci dobrovolníka. Šetření by mohlo pomoci organizacím, které se věnují dobrovolnické činnosti, k rozvoji a zefektivnění práce s dobrovolníky.

Personální cíl

K výběru tohoto tématu mě přivedla má vlastní zkušenost s dobrovolnictvím. Téma je mi blízké, sama jsem několik let dobrovolníkem v neziskové organizaci Člověk v tísni. Můj osobní zájem mě vede k hlubšímu prozkoumání tohoto odvětví.

Dnešní uspěchaná doba je více sobecká a především materiální. Člověk na žebříčku hodnot staví na první pozici peníze, které si považuje za prostředek k dosažení úspěchu a spokojeného života. Zároveň zapomíná myslet na ostatní. Cílem této bakalářské práce je zjistit, co vede lidi k zapojení pomáhat bez nároku na odměnu, co je dokáže motivovat, ale také demotivovat.

Teoretická část je rozdělena na dvě hlavní kapitoly. První kapitola se věnuje dobrovolnictví. Vysvětluje pojmy, týkající se dobrovolnictví, klasifikuje, kdo je dobrovolník. Jedna z podkapitol se zabývá vývojem dobrovolnictví, které sahá hluboko do historie. Další podkapitola popisuje legislativu dobrovolnictví. Poslední část této kapitoly uvádí periodickou odbornou literaturu, která se věnuje motivaci k dobrovolnictví.

Praktická část se věnuje motivaci člověka, stát se dobrovolníkem. K dosažení cílů jsem si vybrala metodu kvalitativního šetření, techniku hloubkového polostrukturovaného rozhovoru. Data budou získána na základě analýzy rozhovorů s dobrovolníky. Takto získaná data by mohla být přínosná pro organizace, které pracují s dobrovolníky, naznačit, jak snadněji dobrovolníky získat, jak je motivovat, ale také by mohla pomoci lidem, kteří se o dobrovolnictví chtějí něco dozvědět, nebo se stát dobrovolníkem.

Teoretická část

1. Dobrovolnictví

Zatím nebyla ujasněna přesná terminologie tohoto pojmu. Tošner uvádí několik pojmů, které se používají v souvislosti s dobrovolnictvím.

Brumovská a Málková chápou dobrovolnictví jako altruistickou činnost, kterou můžeme nalézt v různých oblastech lidské činnosti v občanském sektoru a v různých formách sociálních služeb. (Brumovská, Málková, 2010)

Dobrovolnictví znamená dlouhodobé, plánované a svobodně zvolené prosociální chování ve prospěch cizích druhých osob, které se odehrává v kontextu organizace.¹

Frič a Pospíšilová ve své publikaci uvádí, že existuje přes 200 definic pojmu dobrovolnictví. V definicích můžeme najít společné prvky. Dobrovolnictví je chápáno jako neplacené, nepovinné a ve prospěch druhých. Dobrovolnictví je bez nároků na odměnu, strukturované, svobodná volba jedince a musí někomu pomáhat. (Frič, Pospíšilová, 2010)

Dobročinnost neboli taky filantropie definuje slovník cizích slov jako „lidumilnost, dobročinnost, pomoc sociálně slabým“. Dobročinnost je možné rozdělit na dárcovství a dobrovolnictví. Dárcovství je způsob pomoci peněžitými nebo nepeněžitými dary pro potřebné občany nebo na veřejně prospěšné účely prostřednictvím sbírek, nadací a nadačních fondů. Dobrovolnictví můžeme také chápat jako formu nepeněžitého daru, kdy člověk daruje svoje nejcennější, svůj čas, zkušenosti a dovednosti.

I v dnešní době stále společnost chápe dobrovolnictví jako něco výjimečného. V roce 2001 Niklová ve svém šetření, které proběhlo v deseti domovech pro seniory, zjistila, že dobrovolnické aktivity v naší společnosti bohužel nejsou stále rozšířené. Z průzkumu vyšlo, že pouze polovina pražských domovů spolupracuje s dobrovolníky. (Tošner, Sozanská, 2002).

¹ FRIČ, P. a T. POSPÍŠILOVÁ. *Vzorce a hodnoty dobrovolnictví v české společnosti na začátku 21. století*, s. 10

Dobrovolnictví se dělí:

- dobrovolná občanská výpomoc nebo také sousedská pomoc – dobrovolná spontánní pomoc bez nároku na finanční odměnu. Člověk, který takto pomáhá, to považuje za samozřejmost. Občanská pomoc má kořeny již v době, kdy neexistovala zemědělská technika a zemědělci si tak vypomáhali navzájem. Nejčastěji se týká pomoci příbuzným, přátelům nebo sousedům.
- dobrovolnictví vzájemně prospěšné – pomoc v rámci obce, farnosti, spolku. Členové komunity se vzájemnou pomocí snaží dosáhnout společných cílů, které jsou užitečné pro danou komunitu. Patří sem např. dobrovolní hasiči, přestože jejich společným cílem není blaho členů spolku, ale ochrana široké veřejnosti. Typickou organizací jsou spolky, s dlouholetou tradicí v českých zemích, které jsou zaměřeny na kulturu, vědu a vzdělání.
- dobrovolnictví veřejně prospěšné – člověk, který vykonává veřejně prospěšnou pomoc má stanovený úkol, který by měl být splněn, tak aby příjemce pomoci se na konkrétní pomoc mohl spolehnout. Na tomto principu jsou založeny neziskové organizace, které se zaměřují na dobrovolnická centra. Neziskové organizace získávají dobrovolníky z řad veřejnosti pro jednorázovou nebo dlouhodobou dobrovolnou spolupráci. Dobrovolník musí znát poslání organizace a potřebuje cítit vlastní zodpovědnost za vykonávanou práci.
- dobrovolná služba – je chápána jako dobrovolný závazek člověka po dobu několika měsíců až let, převážně mimo jeho domovskou zemi. Dobrovolná pomoc má podobné body charakteristiky s veřejně prospěšnou pomocí. Dobrovolná pomoc se vyznačuje trváním v řádu několika měsíců, a organizace může svého člena vyslat do zahraničí. Zde je důležité proškolení a příprava (náklady spojené s cestou, pobytem, pojištěním ad.) dobrovolníka na jeho misi. (Šomrová, Klégrová, 2006)

Z hlediska sociální pedagogiky definujeme pomoc jako aktivní účast při řešení konkrétní životní situace, a to s konkrétním cílem, který vyplývá z daného ohrožení nebo nouze. Je to soubor činností, kterými se snažíme kompenzovat odhalené nedostatky, tj. aktivizovat člověka a pomáhat mu zajistit sociální i psychickou stabilitu a sociální nezávislost, tedy zkvalitnit jeho život.²

1.1 Kdo je dobrovolník

Slovo dobrovolník pochází z latinského slova *voluntarius* – ochotný, nakloněný a jeho anglickým ekvivalentem je *volunteer* – dobrovolník. (Šul'ová, 2015)

Dobrovolník je člověk, který se dobrovolně a svobodně rozhodne, že využije svůj volný čas a svoje schopnosti k prospěchu někoho, kdo to potřebuje bez jakéhokoliv nároku na finanční anebo jinou hmotnou odměnu. (Frič, 2001)

Je to člověk, který se odhodlá udělat ten jednoduchý, ale důležitý krok k tomu, aby se sám zapojil do činnosti, která je třeba nedostatečně zajišťována státními institucemi. Někdo, kdo neváhá obětovat část svého volného času pro vyplnění prázdného času druhých (např. dětí či nemocných) anebo zajištění aktivity, kterou by jinak neměl kdo organizovat (např. vysázet pár stromů).³

Zákona č. 198/2002 Sb., o dobrovolnické službě chápe dobrovolníka takto:

(1) Dobrovolníkem může být fyzická osoba

a) starší 15 let, jde-li o výkon dobrovolnické služby na území České republiky,

b) starší 18 let, jde-li o výkon dobrovolnické služby v zahraničí, která se na základě svých vlastností, znalostí a dovedností svobodně rozhodne poskytovat dobrovolnickou službu.

(2) Dobrovolník vykonává dobrovolnickou službu na základě smlouvy uzavřené s vysílající organizací; v případě dlouhodobé dobrovolnické služby nebo v případě krátkodobé dobrovolnické služby, k jejímuž výkonu je dobrovolník vyslán do zahraničí, musí být tato smlouva písemná.

² KRAUS, B. *Základy sociální pedagogiky*, s. 135

³ <https://www.dobrovolnik.cz/z-dobrovolnictvi-aktualne/kdo-jsou-dobrovolnici>. [cit. 11. 3. 2019]

(3) Je-li fyzická osoba v pracovněprávním vztahu, služebním poměru, členském poměru nebo je-li žákem nebo studentem, vykonává jako dobrovolník dobrovolnickou službu mimo svůj pracovněprávní vztah, služební poměr, členský poměr, školní vzdělávání nebo studium.

*(4) Výkon vojenské činné služby je překážkou výkonu dobrovolnické služby.*⁴

Dobrovolník se dobrovolnické činnosti věnuje ve svém volném čase. Průcha, Walterová a Mareš (2001, s. 274) definují volný čas jako:

*Čas, s kterým si člověk může nakládat podle svého uvážení a na základě svých zájmů. Volný čas je doba, která zůstane člověku z 24 hodin běžného dne po odečtení času věnovaného práci, péči o rodinu a domácnost, péči o vlastní fyzické potřeby (včetně spánku).*⁵

1.2 Oblasti působnosti dobrovolníka

- zdravotnictví a sociální služby – dobrovolník zkvalitňuje individuální přístup ke klientům a přináší moment přátelství. V této oblasti může dobrovolník působit jako kamarád nebo osobní asistent. Dobrovolnictví ve zdravotní a sociální oblasti má širokou působnost a je velmi důležité. Dobrovolník musí být dobře proškolen a mít profesionální přístup.
- pro nemocného nebo postiženého člověka je dobrovolník velkým přínosem především pro jeho psychický stav. Důležitá je komunikace dobrovolníka s danou nemocnicí nebo sociálním zařízením. V sociálních službách nejčastěji dobrovolníci dochází za seniory, zdravotně postiženými, dětmi ze sociálně vyloučených lokalit. Mezi organizace, které tuto činnost zastřešují, patří, např. Diakonie, Česká katolická charita, Liga vozíčkářů, Sdružení zdravotně postižených aj.
- sport – dobrovolní trenéři, pořadatelé sportovních akcí, organizování soutěží

⁴ Zákon o dobrovolnické službě

⁵ PRŮCHA, J., E. WALTEROVÁ a J. MAREŠ. *Pedagogický slovník*, s. 274

- kultura – najdeme zde velké množství organizací a činností, např. ochrana a obnova kulturní památek, organizace společenských akcí, ale také velké množství dobrovolníků. Akce mohou být regionální nebo celorepublikové. Dobrovolníka zde může motivovat vědomí, že bez něj by se nemusela akce uskutečnit. Často je odměněn volným vstupem na akci. Organizace věnující se kultuře a kulturním památkám jsou např. Institut pro památky a kulturu, Za opravu a další.
- školní oblast a oblast práce s dětmi a mládeží – aktivní život ve škole. V České republice skoro nefungují dobrovolníci pro školní vzdělávání. Jedná se především o zájmové kroužky, oddíly, doučování, pobytové akce o prázdninách. (Některé firmy jako benefit nabízejí svým zaměstnancům, např. firemní tábory pro děti zaměstnanců, což nemá s dobrovolnictvím nic společného.) Mezi nejznámější dobrovolné organizace můžeme zařadit, např. Prázdninová škola Lipnice, Junák – český skaut, Pionýr, Salesiáni. V této oblasti se dobrovolník uplatní na pozici vedoucího tábora, jednotlivých oddílů či družin, nebo jako animátor.
- ekologie – zapojují se především mladí lidé vlivem školy nebo přátel. Jedná se především o úklid přírodních lokalit, sázení stromů, péče o ohrožená zvířata, vytváření turistických tras. K organizacím věnujícím se ochraně životního prostředí patří např. Hnutí duha, Greenpeace, Bezobalu, Český svaz ochránců přírody.
- mezinárodní dobrovolnictví a rozvojová spolupráce – krátkodobé nebo dlouhodobé pobyty – např. program Erasmus, výměna studentů, dobrovolnická práce ve studentských kampusech.
- při mimořádných událostech – živelné pohromy, nákazy. Uplatnění zde zájemce najde jako dobrovolný hasič, zdravotník, pomáhá při organizaci, plánování. Při těchto událostech je důležitá podpora a pomoc ostatních lidí a subjektů. Je zde zapotřebí pomoci od co nejvíce lidí, protože tyto události jsou psychicky, fyzicky a časově náročné. Tyto aktivity organizují organizace, např. Člověk v tísni, Diakonie ČCE, Charita, Lékaři bez hranic, Červený kříž, Sbor dobrovolných hasičů.

- firemní dobrovolnictví – firmy motivují zaměstnance k dobrovolnictví. Hradí jim náklady a oceňují jejich dobrovolnickou činnost.
- komunitní dobrovolnictví – je založeno na činnostech, které jsou prospěšné pro členy dané komunity.
- v církvi a náboženských spolcích (Dobrovolnictví, 2018)

1.3 Druhy dobrovolnictví

Z hlediska času je možné dobrovolnictví rozdělit:

- jednorázové akce (kampaně, sbírky, benefiční koncert) - takové akce jsou příležitostí k získání nových dobrovolníků ke spolupráci s organizacemi, kdy zájemce pomáhá jen na podobných jednorázových akcích. Taková činnost není formalizovaná a nemusí mít písemnou dohodu.
- dlouhodobá dobrovolná pomoc se vyznačuje opakováním a pravidelností. Jedná se o formu dobrovolného závazku, kdy pro organizaci je dobrovolník užitečný svojí pravidelností. U dlouhodobé dobrovolnické pomoci je vhodné mít sepsanou smlouvu o spolupráci dobrovolníka s organizací, ve které jsou dohodnuty závazky, práva a povinnosti obou stran. Dobrovolník většinou prochází v organizaci úvodním zaškolením. (Šomrová, Klégrová, 2006)

Podle role dobrovolníka v hrající v organizaci:

- chod organizace přímo závislý na dobrovolnících – organizace se skládá z malého počtu profesionálů, a proto převažují dobrovolníci. Tento typ se vyskytuje, např. u humanitních nebo ekologických akcí a kampaní. Bez dobrovolníků by organizace nemohly naplňovat svoje poslání.
- dobrovolníci vykonávají činnost spolu s profesionály – tento typ najdeme v sociálních a zdravotnických zařízeních. Dobrovolníci v těchto organizacích pomáhají snížit finanční náklady organizace.
- dobrovolníci nejsou pro organizaci nepostradatelní – pomáhají zkvalitňovat a naplňovat služby a usnadňovat chod organizace. (Tošner, Sozanská, 2002)

1.4 Historie dobrovolnictví v ČR, ve světě

V 19. století vznikaly vlastenecké spolky na podporu umění, kultury, vědy a vzdělávání. Některé z těchto spolků fungují dodnes, např. Sokol, Hlávkova nadace, spolek Mánes. Po vzniku Československa se ještě dobročinnost rozvinula. Za totalitního režimu byla tradice dobrovolné činnosti přerušena. Nezávislé organizace byly pronásledovány státem a jejich majetek byl konfiskován. Charitativní a sociální organizace církve byly rušeny a jejich úlohu převzal tehdejší stát, protože z pohledu marxisticko – leninského modelu jich není potřeba – v komunismu se všichni lidé mají dobře a nepotřebují pomoc.

Obnova nastala až po roce 1990, kdy Federální shromáždění přijalo zákon č. 83/1990 Sb., o sdružování občanů a další č. 308/91 Sb., o svobodě náboženské víry a postavení církví a náboženských společností, zákon č. 248/95 Sb., o obecně prospěšných společnostech, zákon č. 277/97 Sb., o nadacích a nadačních fondech ad. Během obnovy české společnosti, byla také obnovena přirozená lidská potřeba pomáhat druhým, především slabým nebo těm, kteří jsou z nějakého důvodu v obtížích a nemohou si pomoc sami.

Po roce 1989 se znovu začal rozvíjet neziskový sektor. Některé spolky a sdružení byly znovu obnoveny, např. Sokol a Skaut, kterým se v krátkém čase podařilo navázat na původní působení a rozšířit svou základnu v celostátní síť. Ve stejné době vzniklo mnoho neziskových organizací, které svoji činnost postavily na lidském nadšení a pomoci dobrovolníků. Organizace se věnovaly kultuře, sportu, dětem a mládeži nebo členům, kteří jsou nějakým způsobem znevýhodněni.

Každý rok jsou ve spolcích a sdružení dobrovolníky odpracovány desetitisíce hodin bez finanční odměny. Pomocí finančními i věcnými sbírkami přispívají ke zvýšení kvality života potřebných. Přesto neziskový sektor a dobrovolnictví je stále na okraji zájmu veřejnosti.

Organizace publicitou dobrovolné činnosti ukazují užitek pro příjemce a také přínos, který přináší dobrovolníkovi jako nové zkušenosti, dovednosti, přátelství. Přestože v posledních letech se téma dobrovolnictví objevuje v řadě článků, rozhlasových a televizních dokumentů, je stále dobrovolnictví, status dobrovolníka ve společnosti a zapojení veřejnosti do dobrovolných aktivit na nízké úrovni ve srovnání České republiky a západních zemí.

V České republice neexistoval do roku 2002 žádný právní dokument, který by přesně srozumitelně a přijatelně definoval dobrovolnictví, charakteristiku a typy dobrovolné činnosti, další práva a odpovědnosti dobrovolníků.

Změnu přinesl rok 2001, který je označován jako Mezinárodní rok dobrovolníků, kdy se začalo pracovat na právní úpravě dobrovolnictví, byly vypsány granty na dobrovolné programy a připravovaly se aktivity pro dobrovolnictví veřejností. Úspěch neziskové organizace je založen na entuziasmu profesionálů a profesionalitě práce s dobrovolníky. Dobrá organizace vytváří sehraný tým z profesionálů a dobrovolníků.

Německo patří mezi státy s největší sítí charit a počtem dobrovolníků. Dobrovolníci se zde věnují integraci přistěhovalců, a budování mezinárodních vazeb na evropské i světové úrovni. Velká část dobrovolníků se věnuje mládeži. Německo patří také mezi nejméně aktivní zemi ve výměně dobrovolníků.

Ve Francii pouze 13 % dobrovolníků pracuje v dobročinné péči zaměřené na bezdomovce a staré lidi. Většinu dobrovolníků najdeme ve sportu, kultuře a rekreačních aktivitách.

Dlouhou tradici dobrovolnictví najdeme např. ve Velké Británii a Nizozemsku. Británie klade především důraz na dobrovolnictví mezi mládeží. Koncem minulého století v Nizozemí vznikly nové druhy dobrovolnictví, jako např. pomoc bezdomovcům prostřednictvím přátelského vztahu s dobrovolníkem či pomoc pro lidi infikované HIV. Lepší propojení potřeb komunit a zainteresování místních obyvatel mají na starost místní úřady.

V USA patří dobrovolnictví k přirozené součásti běžného života. Od roku 1970 vzniklo v USA přes pět set dobrovolnických center. Centra propagují dobrovolnictví, realizaci vlastních programů, organizování seminářů a workshopů a další typy vzdělávání pro neziskové organizace, američtí dobrovolníci pracují ve své zemi, ale také pomáhají v rozvojových a humanitárních projektech po celém světě. Podle průzkumu se v Kanadě věnuje dobrovolné činnosti až 25 % obyvatel. (Tošner, Sozanská, 2002)

1.5 Legislativa o dobrovolnictví

V České republice je dobrovolnictví upraveno zákonem č. 198/2002 Sb., O dobrovolnické službě. Zákon upravuje právně pojmy jako dobrovolník, dobrovolnická služba, vysílající a přijímající organizace.

Zákon upřesnil pravidla pro výkon dobrovolnické služby, jako např. vymezení smluvních vztahů mezi dobrovolníkem a vysílající organizací, vysílající a přijímající organizací, povinnosti a podmínky působení dobrovolníka v organizacích, které se věnují přípravě, podpoře, pojištění a kontrole dobrovolníků.

Zákon sice vymezuje pojem dobrovolnictví, ale tato definice se týká pouze organizací, které svoje dobrovolnické programy akreditují u Ministerstva vnitra ČR. Tato definice se tedy nevztahuje pro všechny organizované i neorganizované dobrovolnické činnosti. (Zákon č. 198/2002 Sb. Zákon o dobrovolnické službě)

V červnu 2014 nabyl účinnosti zákon č. 86/2014 Sb., kterým se mění zákon č. 198/2002 Sb. o dobrovolnické službě. Novela zákona o dobrovolnické službě reaguje na požadavky vycházející z občanského zákona, zákona o obchodních společnostech a družstvech.

Dalším dokumentem, ze kterého dobrovolnická činnost vychází je Všeobecná deklarace o dobrovolnictví. Deklarace byla schválena mezinárodní správní radou IAVE-Mezinárodní asociace pro dobrovolnické úsilí na 16.světové konferenci dobrovolníků v Amsterdamu roku 2001. (Všeobecná deklarace o dobrovolnictví)

Přestože dobrovolnictví není samostatný obor jako např. sociální práce, má dobrovolnictví svůj kodex. Etický kodex najdeme na internetovém portálu Dobrovolník.cz. Každá organizace si kodex přizpůsobí ke svým potřebám.

Kodex je rozdělen na dvě části. První část se věnuje přijímání dobrovolníků do organizace. Druhá část definuje, kdo je dobrovolník, jaká jsou jeho práva a povinnosti. Mezi práva dobrovolníka patří právo, např. na proškolení, na zpětnou vazbu k dobrovolnické činnosti, právo ukončit dobrovolnictví a mezi povinnosti patří, např. mlčenlivost, vykonávat dobrovolnickou aktivitu osobně podle svých možností a znalostí, nezneužít důvěru, která byla dobrovolníkovi svěřena. (Etický kodex dobrovolníka)

1.6 Význam dobrovolnictví

Důvodů, proč by se měl člověk, stát dobrovolníkem je mnoho. Osobní význam dobrovolné činnosti může být potřeba pocitu být užitečný pro druhé. Pocitem užitečnosti si dobrovolník zlepšuje své sebevědomí. Kromě předávání svých zkušeností a schopností, dobrovolník získává i nové pojmy, dovednosti a přátelství.

Zlepšuje také komunikační, jazykové, kreativní kompetence. Dobrovolník tak může získávat osobní a profesní rozvoj, odbornou praxi, kterou může využít do životopisu a usnadnit si, tak získání nového zaměstnání. Protože organizace nemohou dobrovolníkům poskytnout finanční odměnu, nabízí dobrovolníkům účast na různých školeních, seminářích a pořádají pro ně výlety. Organizace dobrovolníkům poskytují také potřebné materiály, odbornou literaturu.

Dalším přínosem je poznávání nových lidí a získávání nových přátel. Pro člověka, který neví, co se svým volným čas, např. důchodce je dobrovolnictví smysluplné vyplnění volného času. Pro takového člověka může být dobrovolnictví i cestou pro udržení sociálních dovedností.

Dobrovolnictví může být bráno jako nová výzva, kdy člověk získává určitou zodpovědnost, samostatnost. Úspěch dobře vykonané práce přináší radost. Je to možnost, jak zlepšovat a ovlivňovat svoje okolí. (Dobrovolnictví, 2018)

V zemích, kde má dobrovolnictví dlouholetou tradici může tím člověk získat i určitou prestiž. Bohužel v České republice dobrovolník žádnou prestiž nezíská. U nás je dobrovolnictví bráno jako náhražka za selhávající stát v poskytování sociálních služeb a dobrovolné organizace jsou brány jako bezvýznamný doplněk státu.

Význam dobrovolnictví pro společnost je především v tom, že podporuje občanskou aktivitu. Lidé si vytváří vlastní životní prostor k řešení problémů. Dobrovolnictví pomáhá udržovat a posilovat soudržnost, zájem o druhé. Také je považováno za doplňkovou činnost dalších sektorů.

Dobrovolnická aktivita přináší do dnešní moderní společnosti sociální rozměr, na kterém je její fungování závislé. Ani nejvyspělejší společnost není schopná fungovat bez stálého sociálního prostředí. Z tohoto důvodu řadíme rozvoj dobrovolnictví mezi aktuální modernizační trendy.

Pro organizaci má dobrovolník několik významů. Nejdůležitější je, že dobrovolník se věnuje aktivitám, které zaměstnanec organizace z časových důvodů nestihne v rámci své pracovní náplně vykonávat. Díky dobrovolníkům organizace mohou rozšiřovat a také zkvalitňovat své služby.

Jako příklad je možné uvést domov pro seniory, kde se zdravotní personál v rámci náplně své práce stará fyzický stav pacienta, ale už jim nezbývá čas na vyplnění volného času pacientům, přestože to ovlivňuje jejich psychický stav. Proto do domova chodí dobrovolníci, kteří se věnují zájmům pacientů, jako např. povídání, čtení. Dalším příkladem jsou jednorázové akce, kdy např. organizace pořádá benefiční koncert a nemá dostatek personálu.

Další výhodou pro organizace je, že dobrovolník pracuje zadarmo, a tak mohou organizace šetřit omezené finanční prostředky. Výhodou pro organizace s dobrovolníky je také vnášení nových nápadů nebo zpětné vazby, protože zaměstnanci pracující dlouhodobě v organizaci, nemusí mít dostatek energie neustálému hledání nových podnětů ke zlepšování. Dobrovolník přináší do organizace nový pohled, ať už svůj nebo klientův. Pozitivem pro organizaci může být dobrovolníková prezentace a propagace organizace, ve svém okolí. Tím se aktivity organizace a její činnost dostávají do širšího povědomí. (Šomrová, Klégrová, 2006)

1.7 Supervize a syndrom vyhoření

Supervize by měla být nedílnou součástí dobrovolnictví u pomáhajících profesí. Supervize je zpětná vazba od organizace. Dobrovolník by měl cítit zájem ze strany organizace. Supervize může být individuální nebo skupinová. Cíl supervize může být různý. Většinou se jedná o konkrétní řešení konkrétního problému, ale také sdílení zkušeností mezi dobrovolníky. Dobrovolník může supervizi brát i jako odměnu a uznání.

Supervize by měla probíhat několikrát za rok. Ideálně jednou za čtvrt roku. Supervizor by měl být člověk, který je nestranný. Proto by se nemělo jednat o člověka z organizace. V dobrovolníkovi by měl vzbuzovat důvěru a otevřenost. Během supervize by měla být příjemná a otevřená atmosféra. Úkolem supervizora je předávat pouze informace, na kterých se během supervize s dobrovolníkem dohodli. (Kosina, K., a kol. 2003)

Syndrom vyhoření neboli burnout syndrom je stav celkového emočního, fyzického a mentálního vyčerpání jako následek nezvládnutelného pracovního stresu. Syndrom nejčastěji vzniká u pomáhajících profesí. Za vnější rizikové faktory jsou považovány stres v práci, v rodině, finanční problémy, partnerské problémy. Vnitřní rizikové faktory jsou přehnaná pečlivost, odpovědnost, workholismus, nízké sebehodnocení, nedostatek odpočinku. (Matoušek, 2013)

Šul'ová (2015) uvádí, že u dobrovolníka se může syndrom vyhoření objevit, pokud je zabraný do činnosti natolik, že po čase mu již nepřijde důležitá. V té době se v ní příliš neangažuje a nechce se nějaký čas této činnosti věnovat.

Jako prevence je dobré mít stabilní zázemí v osobním životě. Důležitou roli hrají mezilidské vztahy, vnímání sebe samého, zvládání stresových situací. Ve zdravotnických zařízeních je u dobrovolníků, ale i pracovníků větší riziko syndromu vyhoření. (Mlčák, Záškodná, 2013)

Typické příznaky syndromu vyhoření:

- fyzické – únava, apatie, bolest hlavy, nespavost, bolest na hrudi
- psychické – podrážděnost, hněv, zuřivost, vztek, podezíravost, smutek, útlum, depresivní chování, nepatřičné verbální a neverbální projevy

- pracovní – poklesem výkonnosti a nasazení, nezájmem o profesní zaměření, neadekvátním chováním ke klientům (pacientům), sebelítost

Syndrom vyhoření řadíme do těchto fází:

- nadšení – jedinec je nadšený z nového zaměstnání, ochoten pracovat přes čas, rád pomůže kolegům, milý a ochotný
- stagnace – jedinec polevuje z prvotního nadšení, už není tak aktivní a vstřícný
- frustrace – dochází k obraně, požadavky jiných vnímá negativně, obtěžují ho, nekomunikuje s kolegy, vyhýbá se řešení problémů
- apatie – jedinec rezignuje, jeho negativní chování se projevuje a prostupuje do osobního života, jakýkoliv požadavek ho obtěžuje
- vyhoření – totální stav neochoty, neangažovanosti a vyhýbání se jakékoliv činnosti spojené s pracovním prostředím. Následkem toho jsou psychické problémy, problémy v rodině a blízkém okolí a různorodé somatické obtíže. (Pelcák, S. 2015)

2. Postoj české veřejnosti

Pohled široké veřejnosti na dobrovolnictví je stále ovlivněn minulostí, dobrovolníků stále přibývá velmi pomalu. Veřejnosti se však již dostávají do podvědomí dobrovolnické aktivity. Přesto má stále česká veřejnost odlišný názor v porovnání se zahraničím, které je vstřícné vůči dobrovolníkům. Govaart uvádí, že v české společnosti dobrovolník vykonává dobrovolnickou činnost pouze proto, že očekává vzájemnou výhodnost. Česká společnost nepřipouští pouze nezištné pomáhání. (Govaart, M., 2001)

Frič jako první provedl v letech 1999–2000 u nás reprezentativní výzkum zaměřený na dárcovství a dobrovolnictví. Z výzkumu vyplynulo, že 76 % Čechů si myslí, že dobrovolnictví moc nezmůže. Problémy, které mají lidé nebo obce, mají řešit úřady. Tento názor mají především lidé se základním vzděláním a stoupenci KSČM. Výzkum také ukazuje, že kladný postoj k dobrovolnictví roste s dosažením vyššího vzdělání. Pokud chceme mít vyspělou společnost s rozvinutým sociálním cítěním, měla by vláda podpořit vzdělávání jako důležitý aspekt v mnoha oblastech, nejen v sociální sféře.

Roli dobrovolnictví nechápe celých 52 % občanů a předurčuje dobrovolnictví negativní budoucnost. Tento negativní přístup je pravděpodobně pozůstatkem socialistického režimu. Téměř třetina respondentů si myslí, že lidé, kteří pracují zadarmo, jsou k smíchu.

Až 68 % obyvatel potvrdilo, že každý někdy pocítí morální povinnost zapojit se do dobrovolnické činnosti. Na otázku, jestli by respondenti byli ochotni se do těchto aktivit zapojit, kladně odpovědělo pouhých 17 %. Necelá polovina respondentů, kteří odpověděli negativně, uvedli za důvod nedostatek času.

Z výzkumu také vyplynulo, že v dobrovolnických aktivitách se ve stejné poměrném angažují ženy i muži. Rozdíl najdeme v oblastech. Ženy se nejraději angažují v oblasti kultury, sociálních služeb a muži naopak ve sportu a zájmových organizacích (např. zahrádkáři, rybáři). Věk dobrovolníků nehraje velkou roli, pouze ubývá dobrovolníků po 55 letech věku a nejvíce po 65 letech. (Frič, Pospíšilová, 2010)

3. Odborné publikace o dobrovolnictví z hlediska motivace

Cílem této podkapitoly bylo zjistit, jak se pojmy dobrovolnictví a motivace vyskytují v odborných periodických publikacích. Bohužel stále je to hodně opomíjené téma, které by si podle mě zasloužilo více zájmu autorů.

V odborných časopisech se dobrovolnictví věnuje, např. časopis *Sociální práce*, který vydává Asociace vzdělavatelů v sociální práci. Jako příklad mohu uvést článek ze čtvrtého čísla v roce 2011 Psychologické aspekty dobrovolnictví v kontextu sociální práce. Autoři H. Zášková a A. Mojžíšová v něm uvádí: *Pro mnoho dobrovolníků má jejich činnost význam zejména v tom, že se v ní seberealizují, posilují vlastní sebevědomí. Dobrovolnictví rozvíjí schopnosti a nové dovednosti potřebné k pomáhání. V neposlední řadě je dobrovolná činnost smysluplným vyplněním volného času, získaný pocit užitečnosti má motivující sílu.*

Za zmínku také stojí časopis *Fórum sociální práce*, který se ve své číslu 1/2016 věnuje článku *Fungování dobrovolnictví v ČR – současné trendy a dobrovolnické programy*. R. Trutnovská čtenáře seznamuje z dobrovolnictví a dobrovolnickými centry. Uvádí zde i několik konkrétních organizací a s jejich činností.

Časopis *Psychologie a její kontexty* se ve čtvrtém čísle ročníku 2013 zabývala studií o aspektech motivace k dobrovolnictví v kontextu s délkou a trváním dobrovolnické aktivity. Výzkum proběhl u 28 dobrovolnic. Z výzkumu vyplývá, že sociální motivace je průměrně významná, naopak respondentky považují za důležitější intenzitu a trvání dobrovolnické činnosti. Výzkum ukazuje, že pro dobrovolníky je motivující získávání nových příležitostí, vědomostí, schopností a dovedností. Přesvědčení, že díky dobrovolnické aktivitě získávají příležitost k osobnímu rozvoji, k získání sebeúcty.

Internetový časopis *Člověk a společnost* se věnoval výzkumu hodnotové orientace dobrovolníků v reprezentativním vzorku obyvatel ČR. Výzkum je založený na hodnotové orientaci S. H. Schwartz.

Schwartzův model je rozdělen do čtyř vyšších řádů, které jsou nadřazené deseti hodnotám. Vždycky jsou dvě a dvě hodnoty, které se vzájemně odpuzují, ale zároveň tvoří dvě dimenze:

- posílení ega – úspěch a moc proti překročení sebe sama
- otevřenost změně – sebeurčení a stimulace proti konzervatismu (sem patří konformita, tradice a bezpečnost (Schwartz, 2012))

Z výzkumu bylo zjištěno, že dobrovolníci zdůrazňují více překročení sebe sama, zatímco obyvatelé ČR přisuzují důležitost posílení ega. Dobrovolníci preferují více hodnoty jako sebeurčení, benevolence, universalismus, kreativita, svoboda, zvědavost, zodpovědnost, poctivost, loajalita. Naopak druhá skupina vzorku, kterým jsou obyvatelé, kteří nemají žádnou zkušenost s dobrovolnictvím, upřednostňuje hodnoty typu posílení ega, úspěšnost, ctižádost, moc.

Nesmím zapomenout na organizaci *Člověk v tísni*, která pravidelně vydává, časopis *Zvoní*. Časopis je věnovaný možnostem podpory dětí a jejich rodičů. Časopis vychází z dlouholetých zkušeností organizace v terénu, můžeme zde najít nejen skutečné příběhy dětí, které potřebovaly pomoc a dobrovolníků, ale také jak vlastně takové individuální nebo skupinové doučování probíhá.

Například v čísle 13 z května 2018 najdeme článek s názvem „*Děti, které se chtějí učit, najdeme úplně všude*“. Článek je reportáží ze třech různých skupinových doučování, které nabízí organizace. Doučování primárně probíhá v rodině dítěte, často tedy na ubytovnách. Zde probíhá první doučování, dochází sem pracovnice z *Člověka v tísni* a s ní tři dobrovolníci. Další doučování probíhá na základní škole a poslední se koná v kanceláři organizace. V článku jsou popsána jednotlivá prostředí, kde a jak doučování probíhá, a jeho klady a zápory. Organizace *Člověk v tísni* díky dobrovolníkům v roce 2017 pomohla s individuálním doučováním skoro 650 dětem. Dalších až 300 dětí docházelo na skupinové doučování.

Organizace *Člověk v tísni* se svým projektem „Pojďte do školy!“ v roce 2010 objevila v článku v Lidových novinách. Autorka článku seznamuje čtenáře s projektem organizace, který se věnuje pomoci dětem ze sociálně znevýhodněných rodin se školním prospěchem. Projekt je založen na vyškolených dobrovolnících, kteří jednou týdně dochází do rodin, kde si nejen děti, ale i rodiče zvykají, na fakt že se má dítě denně připravovat do školy. Článek pochází ze počátku doby, kdy se organizace začala věnovat podpoře rodin s dětmi se sociálním vyloučením.

Poslední časopis, o kterém bych se chtěla zmínit je *Lidé města*. Zde se T. Pospíšilová zabývá dobrovolnictví v kontextu životní dráhy dobrovolníků, tedy placené práce dobrovolníků. Cílem výzkumu bylo zjistit, jestli jsou životní události a vztah k placené práci důležité pro porozumění, jak vnímají dobrovolnictví lidé, kteří se mu věnují po profesionální stránce.

Ukázalo se, že etapy životní dráhy a placené práce dobrovolníků jsou pro interpretaci důležité. Z výzkumu bylo zjištěno, že dobrovolnická činnost je možné chápat jako činnost rozdělená mezi nezbytné činnosti (péče o rodinu) a činnosti ve volném čase. Ovšem každý člověk vnímá a uspořádává svůj čas jinak, to závisí na konkrétní životní etapě, konkrétní situace a roli.

4. Motivace k dobrovolnictví

Nejsme prakticky nikdy motivováni pouze jedním motivem, ale vždy komplexem, v němž jsou motivy vzájemně propojeny a vlisují se. ⁶

Slovo motivace je v dnešní době slyšíme ze všech stran. Často slyšíme, jak zaměstnavatelé motivují svoje zaměstnance k lepšímu výkonu, k dosažení stanovených cílů, učitelé motivují žáky k učení a celkovému zájmu o vzdělávání, rodiče motivují své děti, aby neseděly jen u počítače, volnočasová centra motivují k smysluplnému využívání volného času apod. Lidé by měli být k sobě navzájem tolerantní, aby nedocházelo ke konfliktům, je důležité, aby lidé navzájem pochopili nejen svoje motivy, ale i motivy toho druhého.

Motiv je jakási hnací síla, hybný základ našeho jednání. Naše jednání je ovlivněno motivy, které vedou k uspokojování našich potřeb. Motivace je širší pojem než motiv. (Deiblová, 2005)

Motivy jsou faktory, které aktivizují lidské chování, zaměřují je na určitý cíl a v tomto směru je udržují po určitou dobu. Takto navozené jednání směřuje k uspokojení určité potřeby. ⁷

Psychologové uvádějí tři základní vlastnosti, kterými se motivace vyznačuje:

- je nabíječ energie
- má selektivní roli
- je to cílově zaměřené úsilí

Motivace se rozvíjí pouze za předpokladu daných sociálních podmínek během socializace v rodině, škole a na pracovišti. Existují formy motivace. Dělí se např.: vědomou a nevědomou – pochází z psychoanalýzy. (Deiblová, 2005)

⁶ HOMOLA, M. *Motivace lidského chování*, s. 356

⁷ VÁGNEROVÁ, M. *Psychopatologie pro pomáhající profese*, s. 168

Tyhle motivace mají pouze funkci ONO a z toho vyplývá, že neznají anebo nechtějí znát svoje motivy:

- primární a sekundární vychází z teorie učení. Tyto motivy se považují za naučené stanovisko.
- vnitřní a vnější jsou považovány za „nejmodernější“. Vnitřní motivace člověka slouží pro osobní potřebu. Vnitřní motivace člověka vede k učení, poznání, zapojení se společenského života. Vnější motivace je ovlivněna vnějšími vlivy a faktory. Vychází z okolí, např. odměna, pochvala, uznání. Může se jednat o negativní podmínky jako např. kritiku, pokárání, sankce. (Deiblová, 2005)

4.1 Motivace

Autoři uvádí různé motivy k dobrovolnické činnosti podle různých kritérií.

Frič motivaci rozděluje do 3 kategorií:

- orientace na pomoc – tady je motivací touha pomáhat, přesvědčení, náboženství a víra nebo také pocit „dluhu“ vůči druhým. Potřeba pomáhat patří mezi hlavní morální důvody, stát se dobrovolníkem. Jako „dluh“ můžeme považovat pocit, kdy nám někdo nezištně pomohl, nebo jsme někomu nepomohli dostatečně a zpětně si to uvědomujeme.
- orientace na problém – je zájem o řešení konkrétní věci a dobrovolnická činnost je poskytovaná jako řešení.
- orientace na zisk – dobrovolníkův hlavní cíl je osobní prospěch, např. získání praxe, kontaktů, zkušeností. (Frič, 2001)

Jinou kategorizaci nabízí autoři Anheier a Salamon:

- motivace altruismu – souvisí se solidaritou s chudými lidmi, soucitem s lidmi v nouzi, ztotožněním s trpícími, dodávání naděje a podpory lidem v těžkých životních situacích

- motivace instrumentální – je touha po nových zkušenostech a dovednostech, smysluplném využití volného času, poznávání a setkávání lidí, pocit osobního uspokojení
- motivace povinnosti – vychází z morálních a náboženských postojů, povinnosti vůči společenství, splacení dluhu společnosti, politického přesvědčení o nutnosti být hybatelem změn. (Anheier, Salamon, 1999)

Pět kategorií odměn motivující k dobrovolnictví:

- materiální, hmotné – kdy se nejedná o platbu dobrovolníka, jsou to např. pracovní zkušenosti, uznání praxe, profesionální kontakty
- vnitřní – dobrý pocit ze sebe samého
- sociálně-interaktivní – udržuje sociální kontakt
- normy a sociální tlak – splnění očekávání přináší odměnu,
- odměny ve formě úniku od jiných povinností – možnost nedělat něco, co jedinec nemá rád. (Frič, 2001)

Ze světových a českých výzkumů byl vytvořen seznam názorů dobrovolníků, co je v jejich práci podporuje:

- pocit ocenění
- moje přítomnost je užitečná
- naděje na změnu
- uznání, sounáležitost
- dokázat zvládnout zadané úkoly
- pocit, že kvůli mně se děje něco podstatného
- uspokojení osobních potřeb

Motivace nemusí být vždy jen pozitivní. Mezi nevhodné můžeme zařadit, např. soucit s klientem, který ho degraduje, touha po uznání, pocit nenahraditelnosti, nedostatek sebeúcty a touhy manipulovat s druhými, ale také touha po sexuálním uspokojení. Například, když se pedofil stane dobrovolníkem v programech pro děti, které následně může sexuálně obtěžovat. (Tošner, Sozanská, 2002)

4.2 Bariéry k dobrovolnictví

Tošner ve své publikaci se věnuje bariérám, které se objevují v souvislosti s dobrovolnictvím.

Autor bariéry rozděluje do dvou oblastí:

A. Bariéry ze strany organizace:

- pasivita při vyhledávání a získávání dobrovolníků
- nedostatečné řízení činností dobrovolníků
- nezájem o dobrovolníky
- obavy z rizika úrazu
- obavy ze zneužití klienta dobrovolníkem
- nedůvěra v čestné motivy dobrovolníků
- pracovní vytíženost současných pracovníků
- nedostatek informací o dobrovolnictví
- názor, že u nás nejsou zájemci o dobrovolnictví.

Zařízení kvůli špatné informovanosti nechtějí s dobrovolníky spolupracovat. Bohužel zde chybí osvěta ze zařízení, kde dobrovolníky běžně využívají. Organizacím by to pomohlo změnit názor na dobrovolnictví a získat, tak dobrovolníky jako běžnou součást života v jejich zařízení, např. vzdělávání, supervize koordinátorů dobrovolníků, masmédiá. Dobrovolnická činnost může zařízení nejenom zlepšit prestiž, zkvalitnit služby organizace, ale i změnit individuální vztah s klienty.

S negativním postojem vůči organizovaným dobrovolníkům se můžeme setkat i u neziskových organizací založených po roce 1989. Tyto organizace jsou založené na principu svobodného a nikým neovlivnitelného rozhodování. Jejich zakladatelé většinou odešli z pevně strukturované a konzervativní organizace.

B. Bariéry bránící jedincům v dobrovolnictví:

- nesoulad mezi očekáváním a skutečnou činností
- pocit pomoc je k ničemu
- chybí zpětná vazba, pochvala či ocenění
- aktivity jsou stereotypní
- pocit nedostatečné podpory spolupracovníků
- dobrovolnictví nepřináší téměř žádnou prestiž
- není možnost osobního růstu
- nemoci projevit iniciativu a tvořivost
- napětí mezi spolupracovníky (Tošner, Sozanská, 2002)

Frič a Pospíšilová ve své publikaci uvádí výsledky výzkumu, který se zabýval příčinami, proč se společnost nezapojuje do dobrovolnické činnosti. Z výsledků bylo zjištěno, že jako největší bariéra je vnímán nedostatek volného času. Další překážkou jsou považovány faktory sdílené kultury. Tam byly zařazeny důvody jako, např. že je nikdo nepožádal nebo vůbec nemají zájem. Poslední skupina bariér tvoří takové, které jsou nezávislé na osobním posouzení a chtění, např. zdravotní problémy, problémy s dojížděním. Tyto bariéry jdou stěží překonat. (Frič, Pospíšilová, 2010)

4.3 Role dobrovolnictví v osobním životě

Dobrovolnické aktivity jsou považovány za jeden z typů neformálního vzdělávání a způsobů informálního učení. A tím se zvyšují profesní schopnosti a dovednosti mladých lidí, a přispívá to k lepšímu uplatnění na trhu práce. (Council of the EU, 2008).

Člověk si během vykonávání dobrovolnické činnosti může uvědomit, jaké profesní oblasti by se chtěl nebo nechtěl věnovat. Středoškolským studentům se tím může pomoci při výběru správné vysoké školy. Zároveň dobrovolník získává větší šanci získat zaměstnání nebo navázání kontaktů, které mohou být užitečné při hledání práce. Dobrovolníkovi může nabídnout zaměstnání i organizace, u které vykonává dobrovolnické aktivity. (Šul'ová, 2015)

Některé profese mohou svým průběhem usnadnit možnost stát se dobrovolníkem. Jedná se třeba o zaměstnání, kde je volnější pracovní doba nebo vyšší míra autonomie. Mlčák a Zášková ve své publikaci uvádí, že se často dobrovolníky stávají podnikatelé pracující v obchodních profesích. (Mlčák, Zášková, 2013)

4.4 Hodnoty dobrovolníků

Hodnoty ovlivňují způsob života. Každý člověk má vlastní stupnici hodnot, která souvisí s potřebami. Během života se různě mění a vyvíjí. V dnešní komplikované době se hodnotový systém odvíjí od hodnot společnosti. Každý, kdo se rozhodne, stát se dobrovolníkem, je veden jinými hodnotami. Charakteristické znaky dobrovolníka se považují za typickou hodnotovou orientaci společně s jejich motivační funkcí. Hodnoty mají vliv na to, co pro dobrovolníka, dobrovolnictví znamená. (Mlčák, Zášková, 2013)

Kučerová rozděluje hodnoty do čtyř skupin:

- přírodní hodnoty – sem patří hodnoty jako zdraví, tělesné blaho, zdatnost.
- sociální hodnoty – vztah k lidem, k sobě samému a mezilidské vztahy
- civilizační hodnoty – organizace od rodiny až po stát
- duchovní hodnoty – hledání smyslu života, sebereflexi, sebeřízení (Kučerová, 1996)

Dobrovolnictví je považováno za individuální aktivitu. Dobrovolníci, ale rozlišují individuální hodnoty a hodnoty kolektivní. Jedinec s kolektivními hodnotami se považuje za součást celku a s ostatními členy je propojen. Chování ve společenské komunitě je ovlivněno sociálními normami, závazky a povinnostmi. Naopak dobrovolník vyznávající individuální hodnoty je nezávislý na komunitě, preferuje vlastní potřeby a cíle. (Mlčák, Zášková, 2013)

Dobrovolnictví ovlivňuje a mění dobrovolníka. Změny se mohou projevit v osobnosti, charakterových vlastnostech, prioritách nebo hodnotách. Podle Šul'ové si jedinec díky vykonávání dobrovolnické aktivity může si uvědomit zodpovědnost při některých povinnostech, zlepšit si své organizační schopnosti. U dobrovolníka dochází ke změně způsobu trávení volného času a lidí, se kterými se setkává. (Šul'ová, 2015)

4.5 Negativa dobrovolnictví

Šul'ová provedla výzkum, který se věnoval dobrovolnictvím a seberealizací mladých lidí. Autorka se ve výzkumu zajímala respondentů, co jim dobrovolnictví bere, co považují za negativum dobrovolnictví. Jako hlavní negativum uváděli čas, především pokud je zrovna dobrovolná aktivita moc nebaví, je to bráno jako ztráta jejich volného času. Nedostatek času může mít také dopad na rodinu dobrovolníka.

Další negativem jsou podle dobrovolníků finance. Člověk, který se věnuje neplacené aktivitě, jako je dobrovolnictví, ztrácí příležitost a čas vydělat si peníze. To je, ale v rozporu s přínosem, ve kterém dobrovolnictví zlepšuje možnosti získání práce. I přesto může zhoršit kariérní postup. Toto se může stát v případě, kdy dobrovolník dobrovolnické činnosti věnuje příliš mnoho času nesouvisejícího s profesí nebo studiem.

Za negativní a odrazující lze považovat závist, nevděčnost (od organizace, kde je dobrovolníkem, nebo od příjemce dobrovolnické aktivity), nepochopení okolí (proč to dělat zadarmo). Dobrovolníka často odradí, když nevidí pozitivní výsledky. To může vést k demotivaci a ztrátě smyslu dobrovolnické činnosti.

V důsledku toho dochází ke ztrátě energie. To se může projevit nedostatkem spánku, únavou až může dojít k fyzickému a psychickému vyčerpání. Tak vzniká syndrom vyhoření. (Šul'ová, 2015)

5. Shrnutí teoretické části

Hlavním cílem teoretické části bylo vysvětlit základní pojmy vztahující se k tématu této práce. První kapitola se věnovala základním znakům a definicím pojmu dobrovolnictví. Krátce je zde zmíněna historie dobrovolnictví u nás i světě. Závěr kapitoly popisuje problematiku zákona o dobrovolnictví a etický zákon. Poslední podkapitola je rešerše odborné periodické literatury, která se zabývá motivací k dobrovolnictví.

Dobrovolnictví je aktivita ve prospěch někomu jinému. Dobrovolnické činnosti jsou neziskové. Dobrovolník tak daruje potřebným to nejcennější, tím je jeho čas, pozornost zkušenosti. Dobrovolnictví v lidech rozvíjí solidaritu a soucit, a tak umožňuje dobrovolníkovi aktivně a smysluplně trávit volný čas. Dobrovolnictví se dělí na jednorázové a dlouhodobé. Jednorázové může být např. pomoc při mimořádných událostech, jako jsou živelné pohromy, nebo např. při sbírkách a benefičních koncertech. Dlouhodobá pomoc je opakující se a pravidelná. Dobrovolník dochází do zdravotnických zařízení nebo sociálních služeb. Snaží se zkvalitnit a zpříjemnit život nemocným nebo postiženým. Dobrovolník se může zapojit i do ekologických aktivit, nejčastěji při sázení stromů nebo o péči o ohrožená zvířata.

U nás se dobrovolnictví začíná rozvíjet po roce 1989. Kromě vzniku nových neziskových organizací byly obnoveny i původní spolky a sdružení. Neziskové organizace jsou postaveny na aktivitě dobrovolníků a věnují se lidem, kteří jsou nějakým způsobem znevýhodněni. Rok 2001 byl pro dobrovolnictví významným, neboť byl prohlášen jako Mezinárodní rok dobrovolníků. V návaznosti na tento rok u nás vznikl zákon z roku 2002, o dobrovolnické službě.

Předposlední podkapitola je věnovaná přístupu české společnosti na dobrovolnictví. V zahraničí je dobrovolnictví více rozšířené a vstřícnější k dobrovolníkům. Podle Govaarta (Govaart, M., 2001) česká společnost od dobrovolnictví očekává vzájemné výhody a nebere v úvahu pouze nezištnou pomoc. Polovina české populace je vůči dobrovolnictví negativní, nedává dobrovolnictví budoucnost a nechápe jeho význam. Mnoho lidí považuje dobrovolníky pracující zadarmo za směšné. To je způsobeno pozůstatkem myšlení z dob socialistického režimu.

Druhá kapitola objasňuje pojmy motivu a motivaci. V této kapitole jsou popsány motivy a bariéry dobrovolnictví. Motiv je síla, která nás pohání k uspokojování našich potřeb. Motivace k pomáhání potřebným může být různá. Frič ji dělí do třech kategorií: na pomoc, na problém a na zisk.

Dobrovolnictví má velký přínos i pro samotného dobrovolníka. Dobrovolník předává své zkušenosti, dovednosti, schopnosti, díky tomu získává pocit užitečnosti. Díky dobrovolnické aktivitě se může zlepšovat komunikační, kreativní kompetence a pomáhá k osobnímu rozvoji. Dobrovolnictví může pomoci při hledání praxe ať už získáním nových kontaktů nebo využitím v životopise, kdy budoucí zaměstnavatel kladně hodnotí dobrovolnické aktivity. Odměnou pro dobrovolníka může být nová pracovní zkušenost, uznání praxe, získání profesionálních kontaktů, pocit ocenění, pocit užitečnosti, uznání, zvýšení sebevědomí a uspokojení vlastních potřeb. Dobrovolníkova motivace může být i negativní. Jedná se o soucit s klientem, nedostatek sebeúcty, touha manipulovat s druhými nebo také touha po sexuální upokojení.

Bariéry v dobrovolnické práci rozdělujeme na vznikající ze strany organizace a ze strany dobrovolníků. Dobrovolníka může odradit nezáměr organizace o něj, nedůvěra organizace, nedostatek informací o dobrovolnictví. Pracovníci dobrovolnických organizací nemají dostatek času na hledání vhodných dobrovolníků. Bylo by vhodné více komunikovat a sdílet zkušenosti ze strany neziskových organizací směrem k veřejnosti, což by prospělo nejen jim samým, ale i jednotlivým dobrovolníkům. Chybí osvěta veřejnosti i samotných organizací a pak dochází k vzájemné nedůvěře. Práce s dobrovolníky může zvýšit prestiž zařízení, zkvalitnit služby zařízení a také zlepšit individuální vztah s klienty.

Frič a Pospíšilová ve svém výzkumu, který byl zaměřen na příčiny nezapojení společnosti do dobrovolnictví, zjistili, že, nejčastější příčinou, která brání ve výkonu dobrovolnictví je nedostatek volného času. Další důvody, které vyšly z výzkumu, jsou nezáměr nebo nežádání dobrovolnické práce u veřejnosti. V neposlední řadě jsou významné také zdravotní problémy.

Praktická část

6. Kvalitativní šetření

Pro praktickou část mé bakalářské práce na téma „Motivace k dobrovolnictví“ jsem zvolila kvalitativní přístup. Kvalitativní postup jsem si vybrala proto, že se věnuje hlouběji problematice popisování, zkoumání, mapování a zaměřuje se na konkrétní zkušenosti daných jedinců.

To poskytuje hlubší a podrobnější zkoumání než kvantitativní přístup, u kterého mají všichni účastníci identické otázky a nemají možnost pro konkrétní vysvětlení nebo doplnění. Použití kvalitativního šetření v sociálních vědách se považuje za nejvhodnější metodu, protože se snaží porozumění během zkoumání daného sociálního nebo lidského problému. (Hendl, 2005)

6.1 Cíl výzkumného šetření

Tato práce zkoumá motivaci dobrovolníků pro práci s dětmi ohrožené sociálním vyloučením. Pro účely šetření jsem stanovila hlavní cíl sledovat a popsat motivující osobní přínos dobrovolnictví pro dobrovolníka.

Dalším cílem bylo zjistit a pochopit dílčí důvody, které motivují člověka k tomu, aby se stal dobrovolníkem. Šetření se zabývá postojem dobrovolníka k dobrovolnictví, zda se jejich očekávání během dobrovolnictví změnilo a jak a zda se u účastníků vyskytují bariéry, které brání ve vykonávání dobrovolnictví.

6.2 Výzkumný problém

Šetření věnuje tomu, co motivuje člověka stát se dobrovolníkem. Motivace je něco, co člověka nabíjí energií a vede k uspokojení jeho potřeb. Motivace se dělí na vnitřní a vnější, jak již bylo zmíněno v teoretické části. Vnější motivací dobrovolníka může být uznání, pochvala. Zatímco vnitřní motivace dobrovolníka je více zaměřena na osobnost dobrovolníka.

Frič dělí motivaci do 3 kategorií – orientaci na pomoc, kdy se člověk stává dobrovolníkem, protože má potřebu pomáhat nebo může mít pocit „dluhu“ vůči ostatním, kdy samotnému byla poskytnuta pomoc nebo někomu nedostatečně nepomohl a později má potřebu to napravit. Takový člověk. Další typ pomoci je orientace na zisk, kdy se člověk stane dobrovolníkem, protože jeho hlavním motive je jeho osobní prospěch. Posledním typem podle Friče je motivace zaměřená na problém, kdy má dobrovolník zájem konkrétní problém řešit.

Výzkumný problém se zabývá, jaké konkrétní motivy dobrovolníky motivují k dobrovolnické činnosti. Zároveň zjišťuje, s jakými problémy se dobrovolnictví během výkonu dobrovolnictví setkávají, ať v organizaci, ve svém okolí.

6.3 Výzkumné otázky

Před začátkem empirické části byly sestaveny výzkumné otázky, které byly položeny tak, aby jejich zodpovězením bylo dosaženo výzkumného cíle této práce:

Hlavní výzkumná otázka:

- Co vede lidi stát se dobrovolníkem?

Tato otázka je příliš široká a obsáhlá. Pro naplnění výše uvedeného cíle jsem v průběhu šetření formulovala a upřesnila tyto dílčí výzkumné otázky:

- Ovlivnila dobrovolnická činnost osobní život dobrovolníka?
- Změnilo to jeho pohled na svět?
- S jakými bariéry se dobrovolníci při vykonávání této činnosti setkávají?

Otázky byly rozděleny do výzkumných okruhů:

- První setkání s dobrovolnictvím
- Přínos dobrovolnictví pro dobrovolníka
- Překážky v dobrovolnictví
- Dobrovolník a vztah s organizací

7. Metodika

Kvalitativní postup jsem si vybrala, protože nabízí možnost dostat se k hlubším souvislostem, pracovat s individuálním a jedinečným vnímáním sociální reality, kdy není potřeba porovnávat jedince a události. Disman uvádí svoji definici, že kvalitativní výzkum je nenumerné šetření tedy, že pracujeme se slovy. Z toho může vzniknout mylná myšlenka, že jediným znakem kvalitativního výzkumu je malý počet dotazovaných. (Disman, 2011)

Výhodou je získání podrobného popisu a postojů jedince, skupiny nebo události. Získávání informací probíhá v přirozeném prostředí a výsledky nám pomohou navrhnout teorii. Naopak za nevýhodu můžeme považovat, že získané informace nemůžeme zobecnit na populaci do jiného prostředí. Další nevýhodou je časová náročnost sběru dat a vyhodnocení výsledků. (Hendl, 2016)

7.1 Výzkumná technika

V kvalitativním šetření se nejčastěji používá ke sběru dat metoda rozhovoru. Švaříček používá označení hloubkový rozhovor, tím se rozumí nestandardizované dotazování jednoho účastníka jedním badatelem pomocí otevřených otázek. Hloubkovým rozhovorem zkoumáme členy určitého prostředí nebo členy určité specifické sociální skupiny, a jeho úkolem je dosáhnout stejného pochopení jednání a události.

Tímto sběrem dat můžeme pochopit pohled jiných lidí. Účastníci nejsou omezeni pouze výběrem položek v dotazníku, ale hloubkový rozhovor zachycuje autentické výpovědi. To patří mezi základní principy kvalitativního výzkumu.

Hloubkový rozhovor se dělí na:

- polostrukturovaný, který vychází z předem připravených otázek
- nestrukturovaný neboli narativní, kdy rozhovor probíhá pouze na základě jedné otázky. Poté badatel improvizuje podle získaných informací. (Švaříček, Šedřová, 2014)

Ve svém šetření jsem vycházela z hloubkového polostrukturovaného rozhovoru, tedy předem připrané okruhy, které byly doplněny o navazující otázky pro podrobnější rozebrání tématu. Pořadí otázek není nutné přesně dodržet. Účastník má možnost odpovídat tak, jak přemýšlí. Tazatel se mu přizpůsobuje pořadím otázek. Otázky se používají otevřené, některé mohou během rozhovoru přirozeně vyplynout.

Výhody polostrukturovaného rozhovoru:

- předem připravené otázky
- možnost pokládat doplňující a upřesňující otázky
- respondenti mají čas na to, aby vyjádřili svůj názor
- okamžité získání informací

Nevýhody polostrukturovaného rozhovoru:

- časově náročná technika sběru informací
- složitá analýza informací (Miovský, 2006)

Ve své praktické části jsem použila kódování, které je základní technikou zakotvené teorie. Za zakladatele zakotvené teorie jsou považovány američtí sociologové B. Glaser a A. Strauss. Kódovaná data jsem setřídila podle kategorií a významu. (Švaříček, Šed'ová, 2007)

7.2 Výběrový soubor, způsob výběru

Charakteristika souboru účastníků je dána specifikou tématu bakalářské práce. Osoby vybrané pro výzkumný soubor byly vytipovány z neziskové organizace *Člověk v tísni*, kde jsem sama několik let dobrovolnicem. Pro rozhovor byl vybrán záměrný vzorek účastníků. Soubor se skládá z 5 účastníků, z toho jsou 4 ženy a 1 muž.

Dobrovolníci, které jsem vybrala, se v této organizaci věnují doučování dětí ze sociálně slabých rodin ať už individuálně nebo při skupinovém doučování.

Tabulka 1: Výběrový soubor

Účastník	Pohlaví	Věk	Doba dobrovolnictví
Ú1	Žena	19	3 měsíce
Ú2	Žena	17	6 měsíců
Ú3	Muž	25	4 roky
Ú4	Žena	27	7 let
Ú5	Žena	45	2 roky

7.3 Charakteristika účastníků

První účastnice (Ú1) studuje poslední ročník gymnázia. Ve svém volném čase ráda tancuje moderní tance, které dříve dělala závodně, a kromě toho hraje na příčnou flétnu. O prázdninách měsíc denně je dojížděla do Rokycan, kde připravovala 10 dětí z různých rodin na reparáty. Všechny reparáty úspěšně zvládly. Předtím pomáhala organizaci při přípravě jednorázové akce Jeden svět. V poslední době ji nejvíce času zabírá příprava na maturitu, proto se nemůže věnovat doučování pravidelně. Po maturitě by chtěla odjet jako dobrovolník do Barmy. V budoucnu se chce stát právníčkou, a využít znalost práva při pomoci v sociální sféře.

Druhá účastnice (Ú2) studuje druhý ročník oboru zdravotní asistent. Nejvíce volného času tráví s přáteli a také ráda jezdí na kole a běhá. Dobrovolnictví se věnuje 6 měsíců. Jednou týdně dochází na 2 hodiny do rodiny, kde doučuje chlapce v 6. třídě.

Třetí účastník (Ú3) studuje magisterské studium – obor učitelství pro 1 stupeň ZŠ. Mezi jeho koníčky patří četba a hraní her na počítači. Dobrovolníkem v organizaci je už 4 roky. Z toho pouze 5 měsíců se věnoval doučování. Pravidelně každé léto jezdí na letní zážitkový kurz, který pořádá organizace jako odměnu pro děti, které během roku doučují. Během roku se účastní i jiných jednorázových volnočasových aktivit pro děti z vyloučených lokalit.

Čtvrtá účastnice pracuje jako pracovník v sociálních službách v Domově pro osoby se zdravotním postižením. Dosažené vzdělání je vyšší odborné – obor sociální pracovník. Ráda tráví volný čas v přírodě se svým psem a sportuje. Dobrovolníkem je přes 7 let. Celou dobu doučuje v jedné rodině. Několik měsíců vedla na azylovém domě skupinové doučování, pořádala volnočasové aktivity a doučovala ještě individuálně v další rodině. Zúčastnila se 3x letního zážitkového kurzu.

Pátá účastnice (Ú5) má střední vzdělání s maturitou – obor prodavačka. Mezi její koníčky patří pečení a péče o její 2 děti. Pracuje na 1. stupni ZŠ jako asistent pedagoga. Dobrovolníkem se stala před 2 lety. Nejdříve cca 2 měsíce docházela individuálně doučovat do rodiny, poté začala pomáhat v azylovém domě se skupinovým doučováním.

7.4 Časový harmonogram šetření

Nejprve jsem provedla rešerši odborné literatury na zkoumané téma. Od března do srpna 2019 jsem vypracovala teoretickou část bakalářské práce. Tu jsem následně doplnila vhodnou technikou pro sběr dat. Potom jsem vytvořila výzkumný nástroj, polostrukturovaný rozhovor.

V další části šetření jsem uskutečnila vlastní sběr dat ve formě jednotlivých rozhovorů. Tato fáze proběhla od prosince 2019 do ledna 2020. Předtím jsem oslovila koordinátorku dobrovolníků s prosbou o rozeslání mé žádosti o poskytnutí rozhovorů dobrovolníkům. Fáze získání trvala nejdéle a to červenec-prosinec 2019. Tato část byla nejnáročnější, protože organizace má nedostatek dobrovolníků.

Poslední fáze proběhla v době od února do dubna 2020, kdy bylo provedeno zpracování a vyhodnocení získaných dat a jejich interpretace do závěrečné podoby.

7.5 Etické zásady

Při realizaci šetření bylo zapotřebí, abych dodržela tyto etické zásady:

- Použití audiozáznamu, pouze se souhlasem účastníka.
- Respekt během rozhovoru-, poskytnutí času na odpočinek, možnost na některou otázku neodpovědět.
- Účastník může kdykoliv ukončit rozhovor.
- Nehodnotit získané informace ani účastníka.
- Na účastníka nesmí být použit žádný nátlak nebo manipulace. Takto získané informace by neměly žádnou vypovídající hodnotu.
- Tolerovat závěrečné rozhodnutí se na šetření nakonec nepodílet.
- Měla by být zachována anonymita účastníka. Získaná data nesmí být zneužita. Data použít pouze k bakalářské práci, pro kterou byly získány.
- Poskytnout účastníkům zpětnou vazbu – informace a především poděkování (Hendl, 2016)

7.6 Možná rizika během šetření

Během šetření je potřeba počítat s možnými riziky a komplikacemi, které mohou nastat. Mezi komplikace bych zařadila sdílnost účastníka. V případě uzavřenosti účastníka se nemusíme dostat do hloubky, jakou bychom potřebovali. Naopak u účastníka s větší sdílností nebo u silného příběhu může rozhovor trvat i několik hodin. Proto je zapotřebí s obojím počítat.

Další komplikací je možnost účastníka rozhodnutí se rozhovoru nezúčastnit. Není možné účastníka do čehokoliv nutit a tlačit. Proto je možné, že se účastník rozmyslí s účast na šetření až po uskutečnění rozhovoru.

Za komplikaci je bráno i to, že není možné předem odhadnout, kdo se zúčastněných nepřistoupí na nahrávání rozhovoru. V tom případě se rozhovor prodlouží a komplikuje písemným zaznamenáváním.

Dalším možným problémem kvalitativního šetření je míra validity a reliability. Otázkou je, do jaké míry se závěr šetření z malého vzorku populace dá zobecnit na celou populaci. Proto je možné takto získaná data generalizovat pouze na samotný výzkumný vzorek.

Míra vnitřní reliability odpovídá šíři zkoumané problematiky a omezeností vzorku. Tu může do určité míry snížit nepravdivost nebo nedostatek získaných údajů od účastníků. I přesto mohou být některé informace nezjištěny. Reliabilitu může částečně snižovat absence informací, které se ke mně z nějakého důvodu nedostaly. Hlavní možnou chybou šetření je špatné vyhodnocení, klasifikace a interpretace získaných informací. (Gavora, 2000).

8. Šetření

Kvalitativní přístup z pohledu sběru dat je vhodnější k získání propracovanějších a konkrétních dat. Na začátku procesu je proveden sběr specifických informací. Poté se na základě zjištěných informací provede vyhodnocení pravidelnosti shodných faktů, které v získaných datech existují. (Švaříček, Šed'ová, 2007)

Realizace byla uskutečněna prostřednictvím hloubkového polostrukturovaného rozhovoru, což je částečně řízený rozhovor s předem připravenými otázkami. Pořadí otázek se může měnit a mohou se další otázky tvořit i během rozhovoru.

Získání účastníků bylo poměrně složité. Nejdříve jsem oslovila koordinátorku vzdělávacích služeb Člověka v tísni pro Plzeňský kraj se žádostí o získání dobrovolníků za účelem rozhovoru. Koordinátorka moji žádost rozeslala pracovním programu na podporu vzdělávání, které jsou zároveň koordinátorky dobrovolníků, do všech kanceláří v Plzeňském kraji. A tyto pracovnice teprve oslovily své dobrovolníky, zda by mi nevěnovali chvíli času. Vzhledem k tomu, že aktuálně má organizace nedostatek dobrovolníků musela jsem svoji prosbu opakovat několikrát, než se mi ozvalo několik ochotných dobrovolníků. Přes léto doučování většinou neprobíhá, výjimkou je pouze příprava na reparáty, které se dělají na konci srpna. Během září a října probíhá nábor dobrovolníků.

Nejprve jsem účastníkům po emailu vysvětlila téma mé bakalářské práce a dále jsem se snažila vysvětlit důležitost a přínos rozhovorů. Poté jsme se domluvili na osobní schůzku. Místo jsem nechala vybrat každého účastníka tak, aby bylo v blízkosti jeho bydliště.

Strukturu rozhovorů jsem se snažila u každého účastníka držet stejnou. Většina rozhovorů probíhala v kavárnách, kde nebylo příliš vhodné prostředí na nahrávání rozhovoru z důvodu velkého počtu lidí, a tedy i hluku.

Rozhovor jsem zvolila z důvodu okamžitého získání informací od účastníků. Během rozhovoru jsem použila předem vytištěný dotazovací arch a diktafon. Diktafon usnadní práci a umožní se lépe soustředit na vedení rozhovoru, ale je potřebný souhlas účastníka. Od účastníků jsem před začátkem rozhovoru získala ústní informovaný souhlas, tzn., že souhlasí s jeho s výzkumem a dotazováním tak, jak jsem jej navrhla.

Pouze jeden účastník nesouhlasil s nahráváním našeho rozhovoru. Musela jsem tedy odpovědi zapisovat do připraveného archu. Tento druh zaznamenávání mi nepřijde jako nejvhodnější volba, protože je časově náročný, jak pro tazatele, tak pro dotazovaného. Během rozhovoru, při kterém se musí odpovědi zapisovat, ztrácí tazatel možnost zpětného sledování intonace hlasu účastníka. Z důvodu zapisování může rozhovor působit trhaně a nepřírozně, také může ztrácet svou přirozenou návaznost.

Všichni byli předem důkladně informováni o časové náročnosti a bylo dohodnuto, že získané informace nebudou použity jinými osobami. Zachovávám anonymitu dotazovaných a ve své práci neuvádím jejich jména. Respektování anonymity patří mezi základní požadavky výzkumné etiky.

Na začátku setkáním jsem začala odlehčenými otázkami. Jak jsem později zjistila, bylo to pro mě i účastníky příjemnější, protože jsme všichni byli v mírném stresu. Rozhovory měly různou délku trvání. Jejich délka se přibližně pohybovala v časovém rozpětí 30 až 55 minut. Každý účastník měl dostatek času na odpověď. S účastníky jsem se domluvila v případě nejasností nebo potřeby doplnění informací na emailové komunikaci.

Na zpracování získaných dat jsem si vybrala metodu otevřeného kódování. Tato metoda je sice jednoduchou analytickou metodou, ale zároveň je pracná, protože směřuje k detailní a hloubkové práci s textem. (Hendl, 2016)

8.1 Analýza dat

Z provedeného šetření, na které jsem použila metodu otevřeného kódování, vzniklo pět kategorií. Tato metoda se ukázala jako dobrá volba, protože díky tomu jsem získala potřebné informace, a tak jsem získala odpovědi na výzkumné otázky, které jsem stanovila, a ty posloužily k naplnění cílů mé bakalářské práce.

Kategorie č. 1: „Jak to začalo“

Kódy: volný čas, studium, smysl

První kategorie popisuje proces začátku, kdy se člověk rozhodne zapojit do dobrovolnictví, co ho k tomu vede a proč se tak rozhodl. Otázky byly směřovány na to, jak se dobrovolníci dozvěděli o dobrovolnictví a samotnému motivujícímu rozhodnutí stát se dobrovolníky.

Většina účastníků rozhovoru sdělila, že trávit svůj volný čas díky dobrovolnictví berou jako smysluplné. Kromě jedné účastnice se o možnosti doučování dětí sociálně znevýhodněných dozvěděli během svého studia. Tři ze pěti se o dobrovolnictví dozvěděli přímo ve škole, kam přišli pracovníci neziskové organizace seznámit žáky s tím, jak organizace pomáhá ve světě a u nás. Součástí této přednášky je i nábor budoucích dobrovolníků.

Z těchto tří účastníků měli dva možnost dobrovolnictví využít k uznání školní praxe. Jeden z účastníků se stal dobrovolníkem, protože ho k tomu měl vnější motivaci, a to odměnu v podobě uznání školní praxe. Druhá dobrovolnice měla tuhle možnost, ale nevyužila ji. Během svého studia se do organizace podívala nejen jako dobrovolník, ale strávila zde týdenní praxi, kde se mohla seznámit s prací v neziskové organizaci z jiného pohledu.

Další účastnice se o dobrovolnické službě dozvěděla ze sociálních sítí, kde viděla inzerát s možností individuálního doučování. Poslední dotazovaná se o inzerátu na dobrovolnické doučování dozvěděla z informační nástěnky ve škole, kde pracuje jako asistent.

Z rozhovorů jsem se dozvěděla, že většina účastníků se pro dobrovolnictví rozhodla především díky svým vnitřním motivům. Podle Friče jsou účastníci orientováni především na pomoc pro svůj zisk, ale zároveň také mají potřebu pomáhat a morální důvody, proč se stali dobrovolníky. Všichni účastníci se shodli na tom, že dobrovolnická služba má smysl. Považují to za novou zkušenost a chtějí pomáhat potřebným, vidí v tom smysl, a to je uspokojuje. Tyto účastníci se zapojili do dobrovolnictví díky své vnitřní motivaci. Už jejich výběr studia poukazuje na to, že chtějí pomáhat, pracovat s lidmi/ dětmi. Dalo by se to považovat za prosociální chování.

Většina účastníků v dnešní době považuje za důležité úctu, ohleduplnost, upřímnost, vzájemnou pomoc. Z rozhovorů vyplynulo, že přestože většina toto považuje za důležité, v dnešním uspěchaném světě tyto hodnoty nevidíme. Lidé bývají stále více bezohlední a sobečtí.

Kategorie č. 2: „co dělám“

Kódy: individuální doučování, skupinové doučování

Druhá kategorie se věnuje konkrétním dobrovolnickým činnostem dotazovaných. Jak už jsem několikrát zmínila, organizace se zabývá individuálním doučováním, kdy dobrovolník zpravidla dochází do rodiny, kde se v přirozeném prostředí dítěte spolu učí.

Doučování by mělo probíhat vždy za účasti některého z rodičů. Dobrovolník kromě vysvětlování učiva dítěti, se snaží předat informace a zkušenosti, jak by se měl rodič s dítětem učit. Většinou rodiče však nemají dostatečné vzdělání, čas nebo ochotu, a tak je výuka pouze na dobrovolníkovi. Dobrovolník se snaží učivo vysvětlit a probrat, co nejzábavnějším způsobem.

Všichni si vyzkoušeli individuální doučování. Jedna z účastnic nakonec s individuálním doučováním skončila a začala docházet do azylového domu, kde organizace vede skupinové doučování. Uvedla, že ji to více naplňuje.

Jeden účastník dospěl k názoru, přestože dobrovolnictví je dobrá věc, jeho nebaví pravidelná dlouhodobě opakující se činnost. Proto také brzy s individuálním doučováním skončil. Avšak s dobrovolnictvím a dětmi úplně neskončil. Každé léto jezdí s organizací na letní zážitkový kurz, který pořádá organizace jako odměnu pro děti. Také se účastní během roku jednorázových volnočasových aktivit organizace.

Kategorie č. 3: „Co mi to přineslo“

Kódy: nová zkušenost, uspokojení, dobrý pocit, empatie, schopnost naslouchat

Všichni účastníci se shodují v tom, že jim dobrovolnictví přináší pocit uspokojení a pocit naplnění. Z rozhovoru vyplynulo, že všichni získali novou zkušenost, která jim pomohla. Dobrovolnictví přináší zúčastněným mnoho, např. nové zkušenosti, zážitky, nové lidi a rozvíjí je v různých směrech. Získané zážitky jim již nikdo nevezme. Setkání s novými lidmi přináší také nová přátelství.

Dotazovaní se shodli, že získané zkušenosti a dovednosti je posunou v osobním životě, např. při hledání zaměstnání. Jedna z účastnic díky dobrovolnictví zjistila, co chce dělat po dokončení školy. Bezdětným účastníkům dobrovolnictví přineslo bohaté zkušenosti a tím i přípravu na vlastní děti. Naopak dotazovaná, která má již své děti, využívá své zkušenosti s vlastními dětmi při doučování.

Z rozhovorů vyplynulo, že jim dobrovolnictví přináší schopnost empatie, schopnost naslouchat a také zamyšlení o způsobu života sociálně znevýhodněných. Díky dobrovolnické činnosti několik účastníků dospělo k názoru, že ne každý může mít všechno, a že by se to, co máme, nemělo brát jako samozřejmost.

Všem přináší dobrý pocit, když vidí u svých „dobrovolnických“ dětí, jak se posouvají vpřed, i když často jsou to jen miniaturní pokroky. Dvě účastnice cítí uspokojení a pocit obohacení, když mohou být užitečné a předat dětem, co sami umí. Jedna z dotazovaných sdělila, že ji doučování pomáhá zopakovat si učivo, které jí samotné může pomoci ve škole.

Většina se shodla na tom, že si se svými svěřenci vytvořili vztah, ve kterém jsou pro ně staršími kamarády, a tak jim mohou být vzorem. Dobrovolník tím umožní dítěti vidět jiný způsob života. Může tak pomoci nebo aspoň omezit společensky nežádoucí chování (krádeže, vandalství).

Kategorie č. 4: „proč nebýt dobrovolníkem“

Kódy: nedostatek času, nepochopení okolí, nezáměr rodiny a dítěte

Ve čtvrté kategorii se zaměříme na věci, které účastníkům brání v dobrovolnické aktivitě. Kromě jedné dotazované uvedli, že dobrovolnická činnost je nijak neomezuje. Shodli se na tom, že kdyby museli v budoucnu skončit, tak by to pravděpodobně bylo nejspíš kvůli nedostatku času. To je taky důvod jedné z účastnic, proč se věnovala doučování pouze přes letní prázdniny. Nyní se hlavně připravuje na svoji maturitu. Po ní plánuje odjet do ciziny, kam chce odjet jako dobrovolník.

Jedna dotazovaná uvedla jako negativní důvod, proč už nechce doučovat, je nezáměr doučovaného dítěte. Její očekávání bylo jiné, očekávala od něho větší vděčnost. Přesto by v doučování chtěla pokračovat do konce školního roku, aby svému svěřenci pomohla úspěšně dokončit ročník.

Z pohledu dobrovolníků je únavné, neustále svému okolí vysvětlovat, proč jsou dobrovolníky, proč věnují svůj čas práci, za kterou nemají zapláceno. Dobrovolník tak musí stále složitě vysvětlovat a obhajovat své činy. V rozhovorech uvedli, že nejčastěji se mladší dobrovolníci s nepochopením setkávají u svých vrstevníků. Jedna účastnice sdělila, že nejčastěji to kritizují lidé, kteří by pro společnost nikdy nic neudělali. Poté mi tento fakt potvrdili i ostatní dotazovaní. Účastníci sdělili, že je rodina podporuje.

Dalším úskalím, se kterým se setkali všichni účastníci, je nezáměr rodiny a někdy i dětí. Mladší děti jsou z dobrovolníků nadšené, protože se jim někdo věnuje. Mají jejich pozornost, které se jim většinou od rodičů nedostává. U starších bývá složitější je motivovat k učení, ale u většiny jejich svěřenců přesto zůstává radost z jejich pozornosti. Většina dětí bere svého dobrovolníka jako staršího kamaráda.

Kategorie č. 5: „přístup a ocenění organizace“

Kódy: příjemný kolektiv, tykání, pochvala, seminář

Poslední kategorie se věnuje oceňování dobrovolníků organizací. Všichni účastníci se shodli na tom, že v organizaci panuje příjemné prostředí a milý kolektiv. Účastníci si cení možnosti si se svými koordinátory tykat, berou to jako způsob ocenění. Účastníky také potěšil děkovný email, který dostali od hlavní koordinátorky. V emailu byli všichni dobrovolníci jmenovitě vypsáni.

Koordinátorky dobrovolníkům nabízí k dispozici materiály k doučování a snaží se jim vyjít vstříc. Jedna z účastnic uvedla, že dříve se pravidelně cca 2-3 do roka scházeli dobrovolníci s koordinátorkou. Scházeli se např. v kavárně nebo čajovně, kde probírali, co je trápilo, co je nového. Dobrovolnice uvedla, že to bylo dobré a je škoda, že už se tato setkání nekonají. Poté ještě uvedla, že dobrovolníkům dříve byly nabízené vzdělávací kurzy, které organizace pořádala. Kurzy byly přínosné nejen pro doučování, ale i přínosem pro její vlastní práci. Z rozhovorů vyplynulo, že by i ostatní účastníci podobné kurzy rádi využili.

Organizace pro své dobrovolníky nepořádá supervizi. Všichni se shodli, že když budou potřebovat, tak není problém přijít za jejich koordinátorkou, která s nimi ochotně jejich problémy rozebere. Čtyři účastníci uvedli, že se s koordinátory setkávají průměrně jednou za 1-2 měsíce. Účastnice ze skupinového doučování se s ní setkává každý týden v azylovém domě.

8.2 Otevřené kódování

V této podkapitole budu popisovat výsledky svého šetření.

Tabulka 2: Otevřené kódování – autentické výpovědi

Kategorie č. 1: „Jak to začalo“	
Kódy:	Příklady jednotlivých odpovědí:
volný čas	<p>Ú2 „Navíc jsem tady na intru a odpoledne mám plno volného času.“</p> <p>Ú3 „...protože to má smysl, mám moc času nebo spíš měl a dobrovolnictví na doučování mi bylo dohozeno...“</p> <p>Ú4 „Chtěla jsem nějak rozumně trávit čas.“</p> <p>Ú5 „...odrostly mi děti a hledala jsem, jak vyplnit svůj volný čas.“</p>
Studium	<p>Ú2 „Ve škole dělali nábor dobrovolníků...“</p> <p>Ú3 „Studuji pedagogiku, byla to pro mě i možnost, jak získat praxi.“</p> <p>Ú4 „Chtěla jsem vyzkoušet něco nového, navíc se mi to hodilo jako praxe do školy.“</p> <p>Ú5 „Po maturitě bych chtěla s Člověkem v tísní vycestovat do zahraničí (Barma) jako dobrovolník.“</p>
Smysl	<p>Ú1 „Vždycky mě to táhlo k tomu, pomáhat lidem. Asi jsem naivní... cítím v tom smysl. Myslím, že každý by měl dělat to, co mu dává smysl. Celý život mě to k tomu táhlo.“</p> <p>Ú3 „Chci pracovat s dětmi a chtěl jsem se něco dozvědět o problematice sociálně slabých. A pak se jim snažit nějak pomoci, protože to má smysl.“</p>

	<p>Ú4 „Přišlo mi to jako činnost, která má smysl.“</p> <p>Ú5 „Má to smysl věnovat chvilku času dětem.“</p>
--	--

Kategorie č. 2: „co dělám“	
individuální doučování	<p>Ú1 „Bohužel časově nestíhám pravidelně, ale jsem v létě jezdila do Rokycan, kde jsem cca měsíc každý den několik hodin doučovala 10 dětí a připravovala na reparaáty.“</p> <p>Ú2 „Doučuji teprve 6 měsíců. Chodím tam jednou týdně na 2 hodiny, plus doma příprava.“</p> <p>Ú4 „...přes 7 let doučuji v jedné rodině...“</p>
skupinové doučování	<p>Ú4 „Pár měsíců jsem vedla skupinové doučování na azylovém domě.“</p> <p>Ú5 „Nejdříve jsem docházela do rodiny, ale pak mi bylo nabídnuto skupinové doučování v blízkosti mého bydliště. Baví mě to víc. Je tam více živo, větší zábava. Chodí tam různě staré děti a hrajeme tam také různé hry kromě učení.“</p>
Volnočasové aktivity	<p>Ú3 „V létě jezdím na zážitkový kurz, kde mám na starosti skupinku dětí. A vymýšlím i různé hry, které by měly být částečně také vzdělávací.“</p> <p>Ú4 „Třikrát jsem se účastnila letního zážitkového kurzu. Pořádala pro ty děti volnočasové aktivity.“</p>

Kategorie č. 3: „Co mi to přineslo“	
nová zkušenost	<p>Ú1 „Získala jsem zkušenosti, znalosti především na festivalu, kde jsem viděla film o Instagramu. Vůbec jsem nevěděla, jak je to s influencery.“</p> <p>Ú2 „Tak určitě plno nových zkušeností.“</p> <p>Ú3 „...obohatilo mě o mnoho zkušeností, zážitků, radostí, ale starostí...“ „Získal jsem nové přátele.“</p> <p>Ú4 „Kromě praxe, kterou jsem využila v rámci svého studia na VOŠ obor sociální pracovník, také když jsem se mohla podívat dovnitř organizace, viděla jsem práci sociálních pracovníků z druhé strany, ta též plno zkušeností do běžného života. Dalo mi to smysluplné trávení volného času.“</p> <p>Ú5 „Doučování mi přineslo plno nových zkušeností.“</p>
uspokojení, dobrý pocit	<p>Ú1 „Největší radost mi udělalo, že všechny děti zvládly reparáty.“</p> <p>Ú3 „Tak určitě obohatilo mě o mnoho zkušeností, zážitků, radostí, ale starostí.“</p> <p>Ú4 „Jsem ráda, že jsem se tenkrát rozhodla stát se dobrovolníkem. Nikdy jsem toho nelitovala. Přiznávám, že to není vždy jednoduché, ale stále mě to baví.“</p> <p>Ú5 „... rozhodně dobrý pocit...“</p>
Seberozvoj	<p>Ú1 „Díky dobrovolnictví, jsem přišla na to, co chci po škole dělat.“</p> <p>Ú2 „Někdy mi to stojí trochu nervů, on často ztrácí pozornost, nemůžu se zlobit, když něco hned nepochopí. Já se tak učím být trpělivá, hodně trpělivá a tolerantní, zároveň se učím, jak umět zaujmout, hledám</p>

	<p><i>různé způsoby, jak jinak to vysvětlit. “</i></p> <p><i>Ú4 „...jako introverta mě to někdy nutí vyjít ze své komfortní zóny...“</i></p> <p><i>Ú5 „V azylovém domě se často děti mění, a tak si ke každému dítěti hledám cestu, jak získat jeho důvěru. Rozvívám empatii, sociální citění, ale i schopnost naslouchat, trpělivost. “</i></p>
Nabíječ energie	<p><i>Ú1 „U dětí mě to hrozně nakoplo. Zjistila jsem, že je důležitý zůstat uvnitř sebe stále dítětem. Předali mi hrozně energie svoji upřímností, vděčností a nadšeností. “</i></p> <p><i>Ú3 „... vidím, jak jsou ty děti šťastní, když se jim člověk věnuje...“</i></p> <p><i>Ú4 „I malý úspěch mě nabíjí energií. “</i></p> <p><i>Ú5 „Nabíjí mě to novou energií a chutí do dalších aktivit. “</i></p>
Nový pohled	<p><i>Ú1 „Určitě jsem začala přemýšlet a přehodnotila jsem některé věci, např. víc přemýšlím, co si koupit, jestli to potřebuji, a tak...“</i></p> <p><i>Ú2 „Došlo mi, že všechno není tak, jak se na první pohled může zdát“</i></p> <p><i>Ú3 „Někdy přemýšlím, jak by se to dalo změnit. Jak by mohl každý člověk pomoci. “</i></p> <p><i>Ú5 „Děti ze sociálně vyloučených lokalit by měly mít možnost žít jinak než jejich rodiče. Měly by vědět, že nemusí být vždy jen všechno špatně. “</i></p>

Kategorie č. 4: „Proč nebýt dobrovolníkem“	
nedostatek	<i>Ú1 „Především je to čas, kterého moc nemám. Několikrát týdně</i>

<p>času</p>	<p><i>trénuji, teď už sice nejezdím na soutěže, ale i tak to zabere spoustu volného času. Hodně svého volného času teď věnuji přípravě na maturitu.“</i></p> <p><i>Ú3 „S doučováním jsem skončil, protože mám málo volného času a opakující se věci mě unavují.“</i></p> <p><i>Ú4 „Největším důvodem pro skončení je asi nedostatek času.“</i></p>
<p>nepochopení okolí</p>	<p><i>Ú2 „Kamarádi mi říkali, ať se na to vykašlu, že to, jakože nemá cenu, že si to stejně ty lidi neváží. Je spousta lidí, kterým se také nepomáhá a zvládají to.“</i></p> <p><i>Ú4 „Lidé často nemohou pochopit, proč „ztrácím“ čas s dětmi, kterým by bylo líp ve speciální škole. Tohle, že je trápení těch dětí i mě, protože ty děti se to stejně nenaučí.“</i></p>
<p>Nezájem rodiny a dítěte</p>	<p><i>Ú1 „Vydržet s dětmi, protože doma nemají vzor k dokončení školy. Rodiče často do nich hučí, že to není důležité. Nevšímají si jich. Udržet motivaci a přesvědčení dětí, že vzdělání je důležité a přimět je k učení. Děti jsou potom zmatené, nejisté. Často nejsou vidět žádné velké pokroky.“</i></p> <p><i>Ú2 „Jak už jsem říkala, není vděčný, jeho pozornost pořád odlitá jinam a moje pak taky. Potom je těžké vymyslet to nějak zábavně, abychom jen tupě nekoukali do učebnice.“</i></p> <p><i>Ú4 „Asi demotivovanost. Dětem často doma chybí vzor, který by je vedl k učení a práci. Rodiče mají většinou sotva dodělanou základní školu, mnohdy ani nepracují. Často jsou živi jen z podpory státu. Tak proč by se dítě mělo učit, když rodiče taky nemuseli. Proto je těžké jim vysvětlit, že to má smysl, že nemusí žít na ubytovně ve špinavém oblečení a hladovět. Další takovou překážkou je, že když rodiče by třeba rádi svým dětem pomohli, ale nemají dostatek znalostí, dostatek</i></p>

	<i>času, takže ve finále se mu nevěnuji. “</i>
--	--

Kategorie č. 5: „Přístup a ocenění organizace	
příjemný kolektiv	<p>Ú1 <i>„Jsou milí a vstřícní, počítají se mnou v dalších plánech, čehož si vážím... beru to jako takový způsob ocenění.“</i></p> <p>Ú2 <i>„Pomáhá mi připravovat různé materiály k doučování, oceňuje mě pochvalou, snaží se mi co nejvíc pomáhat.“</i></p> <p>Ú3 <i>„V organizaci jsou skvělí lidi.“</i></p>
Tykání	<p>Ú3 <i>„...je fajn, že si navzájem tykáme ...“</i></p> <p>Ú4 <i>„Jsem ráda, že v organizaci je fajn kolektiv. Jako plus beru i to, že si všichni zaměstnanci i dobrovolníci tykají.“</i></p> <p>Ú5 <i>„Kladně hodnotím, že si s koordinátorkou tykáme, díky tomu je příjemnější atmosféra.“</i></p>
Pochvala	<p>Ú3 <i>„...občas, slovně, zvaní na další volnočasové akce je pro mě způsob ocenění, toho, že dělám svoji práci dobře...“</i></p> <p>Ú4 <i>„Před Vánoci jsme všichni dobrovolníci dostali hromadný email od hlavní koordinátorky, kde nám všem jmenovitě děkovala. To mě potěšilo“</i></p> <p>Ú5 <i>„Vždycky na konci doučování s dětmi hodnotíme dnešní hodinu. Koordinátorka mě tam často chválí před dětmi. Na konci roku dobrovolníci dostali email, kde bylo shrnutí všeho, co se za rok organizaci povedlo, a hlavně poděkováním dobrovolníkům.“</i></p>
Seminář	<p>Ú4 <i>„Dřív jsme jako dobrovolníci i s naší koordinátorkou měli jednou</i></p>

	<p><i>za pár měsíců setkání, kde jsme si povídali a probírali, co jsme potřebovali. Byla to taková supervize u kávy a za odměnu jsme pak šli třeba do kina. Nebo jako dobrovolník jsem se mohla účastnit některých vzdělávacích seminářů, které organizace pořádá. Bohužel už se ani jedno z toho nedělá. Myslím si, že je to škoda. Přišlo mi to víc motivující než jen slovní nebo písemný uznání, což také člověka potěší. Samozřejmě dobrovolníci to nedělají pro uznání.“</i></p> <p><i>Ú5 „Určitě bych ocenila, kdyby organizace pořádala nějaké semináře. Dobrovolník by měl vědět, jak má k dítěti přistupovat, jak ho nejlépe připravit.“</i></p>
--	--

9. Shrnutí

Celkem se šetření zúčastnilo 5 účastníků. Pouze jeden z toho byl muž. Myslím si, že to není překvapivý údaj, protože všeobecně se do dobrovolnických aktivit zapojují především ženy.

Ze šetření vyplynulo, že pro všechny účastníky, že motivem k dobrovolnictví byla více. Motivace lidí k pomoci potřebným je různá. Někdo chce být užitečný a jen pomáhat, další má hodně volného času a chce ho užitečně využít. Další může dobrovolnickou činnost využít ve svůj prospěch, třeba jako uznání praxe ve škole. Často se mohou motivy a přínosy dobrovolnictví prolínat. Většina se shodla na tom, že nejvíc je k tomu motivovalo vyzkoušet si něco nového, získat nové zkušenosti. Kromě jedné z účastníků považují dobrovolnictví za smysluplné trávení svého volného času. Účastníci chtějí pomáhat potřebným, a to je uspokojuje.

Dotazovaní se shodli, že jim dobrovolnictví přináší pocit uspokojení a naplnění. Mají pocit, že jsou užiteční. Dalším motivujícím aspektem dobrovolnictví je získání nových zkušeností, zážitky, osobní rozvoj a mnoho dalších benefitů pro dobrovolníka. Díky dobrovolnictví mohou získat možnost získání práce v oboru, pokud se nejedná o zaměstnání v sociální oblasti, můžou být u pohovoru kladně hodnoceno dobrovolnictví jako prosociální chování uchazeče.

Domnívám se, že dobrovolnictví nedělá člověk jen z altruistických důvodů. Každý dobrovolník má i své egoistické motivy. Při dobrovolnictví může dobrovolníka motivovat k pokračování i vlastní rozvoj. Rozvíjí v lidech solidaritu a empatii, a zároveň je to možnost, jak trávit aktivně a smysluplně trávit volný čas.

Jako největší bariéru při výkonu dobrovolnictví považují nedostatek času dobrovolníka. Podle mého názoru je demotivující negativní názor a nepochopení rodiny a přátel. Myslím si, že je důležité mít podporu své rodiny a přátel nebo alespoň mít v okolí dobrovolníka neutrální názor a dobrovolníka neodrazovat. Z rozhovorů vyplynulo, že mladší generace nemá moc pochopení pro dobrovolnictví jako takové, natož se věnování se dětem ze sociálně vyloučených aktivit. To může postupně vést k určité demotivaci.

Během šetření jsem se setkala pouze s jednou účastnicí, kterou postupně vedlo demotivaci neshoda mezi očekáváním a skutečností činnosti dobrovolníka. Tato účastnice nakonec dobrovolnictví z tohoto důvodu ukončila. Během rozhovorů jsem nepřišla na jiné bariéry. Více v následující podkapitole.

9.1 Odpovědi na výzkumné otázky

Výzkumná otázka č. 1: Co vede lidi stát se dobrovolníkem?

Během získání účastníků k rozhovorům nastala první komplikace. Přesvědčila jsem se o tom, jak málo je v organizaci dobrovolníků. Organizace dochází na střední a vysoké školy, kde dělá osvětu o činnosti organizace a zároveň nábor na dobrovolníky. Na internetu lze najít jejich nabídku, stejně tak po městě mají plno vyvěšených motivačních letáků o dobrovolnictví. I přes tuto snahu nemají lidé zájem stát se dobrovolníky.

Názory a myšlenky, které jsem získala od dobrovolníků, jsou pro mě důležité, protože jsem si díky těmto rozhovorům uvědomila, že dotazovaní dobrovolnictví vnímají pozitivně. Dotazovaní berou svoji dobrovolnickou činnost zodpovědně a jsou si vědomi svého vlivu na dítě i na jeho rodinu.

Z mého pohledu, který jsem získala díky rozhovorům, si troufám říct, že účastníci jsou lidi s prosociálním chováním a empatickým cítěním. Dobrovolnictví naplňuje žádoucí soulad mezi potřebami jedince a společnosti.

Z rozhovorů vyplynulo, že rozhodnutí stát se dobrovolníkem často vedou především egocentrické záměry, např. získání nových zkušeností, dělat něco smysluplného, snaha o seberealizaci, dostatek volného času.

Dalším důvod, proč se lidé chtějí stát dobrovolníky, vidí účastníci v tom, že chtějí pomáhat lidem. Myslím si, že by to pro dobrovolníka mělo být přirozené chtít pomáhat potřebným. Nenechat se odradit od okolí, které proto nemá porozumění.

Pouze jedna dotazovaná uvedla, že byla rodiči vychovaná určitým způsobem k pomoci lidem, kteří to potřebují a podílení se na veřejném životě. Proto jí teď přijde automatické, zapojit se podobným způsobem.

Výzkumná otázka č. 2: Jak je osobně dobrovolnictví změnilo?

Při dobrovolnické činnosti dobrovolník nepřináší jen pomoc, ale také se během toho sám vzdělává. Dobrovolník získává během dobrovolnické činnosti možnost učení se novým věcem, zdokonalování se v nových věcech, rozvíjet svoji osobnost. Z rozhovoru vyplynulo, že dobrovolnictví jim přineslo nové zkušenosti, získání nových dovedností, navázání nových kontaktů, výhody během studia a následné získání práce. Čtyři z pěti se shodli na tom, že každý člověk by si měl nějakým způsobem dobrovolnictví vyzkoušet. Možností pro to je mnoho. Oni jsou za tuhle zkušenost vděční. Pro dobrovolníky je odměna dobrý pocit. Dobrý pocit z úspěchu je motivující k dalším dobrovolnickým aktivitám.

Podle mého názoru si myslím, že dobrovolnictví všem změnilo pohled na svět. Začali přemýšlet, jak můžou pomoc lidem sociálně vyloučeným. Přemýšlí, za co utratit svoje peníze, jestli to opravdu potřebují. Dobrovolnictví všem přineslo mnoho zkušeností a dovedností. Kromě nového pohledu na pomoc potřebným a změně názoru na určité předsudky, jim dobrovolnictví pomohlo posunout se ve svém osobním životě. Jedné účastnici organizace díky dobrovolnictví nabídla možnost v ní získat práci.

Čas je to nejdůležitější, co můžeme dát. Proto si myslím, že náš volný čas bychom měli věnovat věcem, které nám dávají smysl a naplňují nás. Na tom jsme se všichni společně shodli. Pro většinu dobrovolnictví znamená především příležitost k vyplnění volného času.

Dalším důležitým aspektem jsou kontakty a navazování nových vztahů. Většina ze zúčastněných před začátkem dobrovolnické aktivity neměla žádná očekávání. Proto také nebyli zklamáni. Pouze jedna účastnice uvedla, že očekávání měla. Měla velká očekávání, o tom, jak jí doučované dítě bude vděčné. Bohužel se tomu, tak nestalo, takže u ní hrozí vyhoření. Z toho důvodu také plánuje s dobrovolnictvím skončit.

Každý potřebuje být motivován a cítit uznání od ostatních. U dobrovolnické činnosti je jasné, že se nebude jednat o odměnu v podobě finančních prostředků. Proto je v tomhle případě ještě důležitější uznání. Pro dobrovolníka to může být pocit, že dělá něco užitečného, co má smysl. Dalším způsobem odměny může být například zpětná vazba, jak od organizace, tak od rodiny, ve které doučuje. Zpětná vazba nás může posunovat a nasměrovat správným směrem nebo poukázat, co dělá špatně.

Myslím si, že je důležitý motivujícím aspektem podpora organizace. Účastníci vidí jako motivující kromě poděkování, když si s pracovníky tykají, nastoluje to přátelskou atmosféru. Za určitý způsob uznání považuji i např. to, že je organizace zve na pomoc s pořádáním volnočasových aktivit pro děti.

Výzkumná otázka č. 3: Existují nějaké bariéry, se kterými se dobrovolníci při vykonávání této činnosti musejí potýkat?

Existuje několik bariér. Jedním z demotivujících prvků je nepochopení okolí. Dotazovaní se rozdělili do dvou skupin. Jedna uvádí, že nemá v okolí nikdo, kdo je v dobrovolnické činnosti nepodporuje. Pouze dva účastníci uvedli, že ve svých vrstevnících nemají oporu, naopak nechápou, proč to dělají. Všichni se, ale shodli na tom, že rodina je všechny podporuje. Dobrovolník musí obhajovat své činy. Často lidé trpí předsudky, typu, mě taky nikdo nepomohl, proč bych měl pomáhat já. Dalším častým názorem je, že je to ztráta času a dětem by bylo líp ve speciální škole, že zbytečně trápí sebe i je. Často okolí uvádí, že si ten, komu věnujeme svůj čas, naší práce neváží. Většinou kritizují ti, co nic nedělají pro sebe ani pro druhé. Kritizovat je snadné, často jsou to lidé, kteří by pro společnost nikdy nic neudělali.

Dalším aspektem, co lidem brání v dobrovolnické aktivitě je nedostatek času. Jedna z účastnic uvedla, že chce pravidelně věnovat dobrovolnické činnosti, bohužel nemá dostatek volného času. Většinu svého volného času věnuje svému studiu a svým koníčkům je velmi aktivní. Druhý účastník skončil hlavně kvůli nedostatku volného času, druhým jeho důvodem ke skončení bylo, že ho opakující se aktivity unavují. Další dotazovaná přiznala, že je těžké skloubit práci se studiem, koníčky a doučováním. Jediný důvod ke skončení vidí v nedostatku času.

Jediná účastnice z pěti přiznala, že plánuje skončit z důvodu nenaplnění jejího čekávání. Očekávala, jak ji rodina do, které chodí doučovat, přijme a bude ji vděčná a především chlapec. Dítě má problémy soustředit, nechce se učit. Dobrovolnice si umí poradit, jak pracovat s poruchou pozornosti. Organizace ji na podobné chování nepřipravila. A v tomhle vidím věc, která může dobrovolníky demotivovat. Myslím si, že organizace by měla své dobrovolníky proškolit a pořádat pro ně semináře.

Z rozhovorů jsem se dozvěděla, že by dotazovaní podobné semináře ocenili. Jedna z účastnic, která je v organizaci dobrovolníkem řadu let, sdělila, že dříve organizace pořádala vzdělávací semináře pro veřejnost a dobrovolníkům nabízela zdarma účast. V současné době však nejsou tyto semináře pořádány, což je vnímáno účastníky jako negativum. Teď organizace pouze na úvod seznámí s prací, koordinátorka s dobrovolníky párkrát zajde do rodiny, kde ukáže, jak hodiny probíhají. Pak již dobrovolník chodí do rodiny sám. Jednou za čas, jde koordinátorka s dobrovolníkem do rodiny na kontrolu.

Ke zlepšení motivace, si myslím, že by také pomohlo, kdyby organizace pořádala pro dobrovolníky společná sezení. Dobrovolníci by si, tak mohli probrat společně, co je trápí, co je nového. V podstatě by se dalo říct taková supervize bez supervizora. Dobrovolník potom ví, že v tom není sám.

1.1. Reflexe vlastní zkušenosti

Dobrovolníkem v této neziskové organizaci jsem již řadu let. Během té doby jsem měla možnost vyzkoušet mnoho dobrovolnických pozic přes individuální, skupinové doučování až po plánování aktivit a vedení letního kurzu. Za tu dobu se v organizaci vystřídalo pracovníků a organizace se rozrostla. Když se tak zamýšlím, jsem dobrovolníkem déle než tam většina lidí pracuje. Byla jsem jedním z prvních dobrovolníků, když začal fungovat dobrovolnický projekt na podporu vzdělávání dětí ze sociálně vyloučených lokalit. Během let se o projektu dozvěděly školy, pedagogické poradny, které se na organizaci obracejí s žádostí o doučování pro konkrétní děti. A tak děti stále přibývají, ale chybí dobrovolníci, kterých je stále nedostatek. Je to škoda. Někdy, je to sice dost náročné, ale myslím si, že tato činnost má smysl.

Doma mě především prarodiče od mala vedli k tomu, že je normální pomáhat ostatním lidem, především těm, kteří potřebují pomoc a nečekat nic za to. Myslím si, že by to mělo být ve všech rodinách úplně automatické. Bohužel tomu, tak není. V dnešní době se každý stará jen sám o sebe. To je podle mě jeden z aspektů, který demotivuje k dobrovolnickým aktivitám. Často se můžeme setkat, že okolí nechápe, proč to někdo dělá zadarmo. Pro dobrovolníka je unavující neustále dokola vysvětlovat a ospravedlňovat se.

Ze začátku organizace své dobrovolníky oceňovala lépe. Pořádala pro ně setkání, kdy spolu mohli sdílet své problémy a radosti. Dobrovolník věděl, že v tom není sám, protože často není vidět žádný nebo jen malý úspěch v doučování. To je dost demotivující. Dnes se dobrovolníci ani nepotkají. Jsou pouze v kontaktu s koordinátorkou. Dříve měl dobrovolník možnost účastnit se některých seminářů, které byly užitečné nejen na doučování. Podle mého názoru by bylo dobré, kdyby měli dobrovolníci znovu možnost účastnit se seminářů. Koordinátoři by zase mohli pořádat společná setkání pro dobrovolníky. Myslím si, že by to bylo prospěšné pro všechny strany.

Dobrovolníky jsou většinou studenti středních nebo vysokých škol. Po nástupu do práce již tolik času nemají, a tak je těžké v dnešní uspěchané době všechno skloubit. Domnívám se, že dobrovolnictví je cenná zkušenost. Je to příležitost zapojit se pro dobrou věc a zároveň získání dovedností a zkušeností. Dobrovolník získá nové kontakty, vztahy a díky tomu může osobně růst. Sama jsem dostala nabídku v organizaci pracovat.

1.2. Doporučení pro praxi

Pokud chce mít společnost, kteří budou mít chuť a motivaci pomáhat potřebným, Mělo by se o dobrovolnictví více mluvit. Myslím si, že se o něm málo ví. Mnoho lidí má negativní názor a nemá potřebu někomu pomáhat.

Rodina by měla vychovávat svoje děti v harmonickém vztahu. Děti by od útlého věku měly být vedeny k tomu, že je normální zapojovat se do veřejného života nebo pomáhat ostatním bez nároku na finanční odměnu. Vědět, že peníze jsou důležité, ale nejsou v životě všechno, ale třeba i to, že je plno lidí, kteří potřebují jejich pomoc.

Organizace často berou své dobrovolníky jako samozřejmost. Často se domnívají, že když přijde dobrovolník sám od sebe, není třeba se o něj nijak starat připravit jej na pomoc a plně motivovat. Dobrovolníci uvítají lepší začlenění do organizace, např. pozvánku na setkání s organizací nebo s dalšími dobrovolníky, semináře, hodnocení atd.

Podle mého názoru je pro dobrovolníky dobré, když se můžou vídat s ostatními, kteří jsou na stejné lodi a sdílet své zážitky a starosti. Domnívám se, že možnost sdílení s dalšími je přínosná a navzájem se tak mohou podporovat.

Vzdělání je důležité a člověk by se měl vzdělávat po celý život, nejen formálně ve škole, ale i neformálně cestou pomoci druhým.

Na základě získaných informací je navrženo několik doporučení:

- Nabízet dobrovolníkům kurzy a školení
- Udržovat přátelskou atmosféru a vztahy v organizaci
- Zvážit supervize pro dobrovolníky, pořádat pro ně setkání
- Podporování kreativity dobrovolníků
- Pokračovat v proplácení cestovních nákladů

Tato doporučení vychází z analýzy rozhovorů účastníků. Proto je nelze aplikovat na všechny dobrovolníky a organizace pracující s dobrovolníky. Organizace musí vycházet z individuálních potřeb jejich dobrovolníků a možností organizace ke zkvalitnění svých dobrovolnických programů.

Závěr

Cílem mé bakalářské práce bylo zjistit motivační strukturu u dobrovolníků, tedy u lidí pracujících pro blaho jiných bez nároku na finanční odměnu. Myslím si, že dobrovolnictví v dnešní době je dost opomíjené téma. Během šetření jsem se o tom sama přesvědčila, když jsem zjistila, jak málo je v organizaci dobrovolníků.

Mnoho lidí považuje dobrovolnictví za hloupost, nechápou, proč někdo ve svém volném čase dělá práci zadarmo. Dobrovolnictví je činnost, která si nenárokuje finanční odměnu. Vyžaduje množství času, energie, vědomostí a dovedností ve prospěch druhých lidí. Odměnou dobrovolníka je především dobrý pocit a pocit uspokojení.

Práce je rozdělena do dvou částí. Teoretická část se věnuje vysvětlení a popisu dobrovolnictví jako takového, kdy vysvětluje pojem dobrovolnictví, dobrovolník a rozdělení oblastí, kde je dobrovolnictví možné uplatnit. Druhá kapitola vysvětluje motivaci a bariéry, se kterými se lidé věnující se této oblasti sociální práce setkávají. U nás se tématem dobrovolnictví zabývají především autoři Tošner, Sozanská, Frič a Pospíšilová.

Vzhledem ke zvolenému cíli byl použit v praktické části kvalitativní přístup, pro analýzu dat byla stanovena metoda hloubkového rozhovoru s dobrovolníky, kteří se věnují doučování dětí sociálně znevýhodněných. Šetření se zúčastnilo pouze 5 lidí, protože je bohužel nedostatek dobrovolníků. Většina účastníků se stala dobrovolníkem během svého studia, ať už za účelem uplatnění praxe nebo, že je lákalo, vyzkoušet něco nového. Pouze jeden z dotazovaných je muž. Celkově v celé organizaci, převládají ženy, a to jak u zaměstnanců, tak u dobrovolníků. U jedné z účastnic přišlo zklamání, protože si se „svým“ dítětem nesesla. Očekávala vděčnost, za to, že mu věnuje svůj čas a učí se s ním. Ostatní dotazovaní sdělili, že je dobrovolnictví naplňuje a přináší jim dobrý pocit.

Dobrovolnictví má dobrovolníky naplňovat a obohacovat. Dobrovolník tak může pracovat na svém seberozvoji a stále se vzdělávat. Dobrovolník trávící svůj volný čas smysluplnou činností, už většinou nemá čas dělat něco asociálního stejně tak dítě, se kterým tráví čas. Děti ze sociálně vyloučených lokalit jsou ohroženy sociálně patologickými jevy. Dobrovolník může přispět ke společensky k zamezení nežádoucích činností, jako např. krádeže, šikana. Dobrovolník může „svému“ dítěti jít příkladem, a tak přispět ke zkvalitnění jeho života, rodinných vztahů nebo třeba sociální komunikace.

Poznání motivace dobrovolníků je důležité i pro samotnou organizaci. Jejich motivaci může organizace využít, např. ke zlepšení její práce s dobrovolníky, zvýšení motivace a pochopení proč dobrovolníci odcházejí. Když se bude organizace zajímat o své dobrovolníky, pomůže to ke zkvalitnění dobrovolnických programů.

Hlavním motivem je samotná práce s dětmi, která dobrovolníky naplňuje. Tráví svůj čas činností, která jim dává smysl. Dobrovolnická činnost přináší mnoho nových možností, vědomostí, zkušeností, nových kontaktů, přispívá i k vlastnímu rozvoji. Díky dobrovolnictví a novým kontaktům může získat práci, případně při hledání práce dobrovolnické aktivity v životopise může budoucího zaměstnavatele zaujmout.

Demotivující je nepochopení okolí či nabádání k ukončení dobrovolnické činnosti. Často proto nemají pochopení mladší vrstevníci dobrovolníků. Nemohou pochopit, proč něco dělají zadarmo. Negace od okolí může také souviset s národnostní doučováním dětí. Stejně demotivující je, když chybí v rodině dobrovolníka podpora. Přestože se účastníci setkávají s negativním názorem na dobrovolnictví, nijak je to v jejich dobrovolnických aktivitách neovlivnilo. Jedna dotazovaná uvedla, že otravné docházet do rodiny, kde musí dítě i rodiče přesvědčovat, že učení je třeba a chybí jí tam podpora. U této dobrovolnice neshoda mezi očekáváním a skutečností vede k postupné demotivaci. S doučováním se na konci školního roku chystá skončit, ale v budoucnu se nebrání jiným dobrovolnickým aktivitám, než je doučování.

Účastníci se shodují, že z organizace dostávají zpětnou vazbu, ale nemají supervize, pouze od své koordinátorky, která je jim kdykoliv k dispozici. Z výpovědí vyplývá, že si svých koordinátorek velmi váží.

Domnívám se, že kromě jedné dotazované jsou spokojeni ve svých aktuálních dobrovolnických aktivitách. Jsou dostatečně motivováni k výkonu dobrovolnictví. Pomoc potřebným je naplňuje a přináší jim pomoc užitečnosti.

Mezi komplikace můžeme zařadit i nedostatek času. To je příčina jedné účastnice, která se věnovala doučování pouze přes prázdniny, během školního roku je časově dost vytížená, a proto není schopná věnovat se pravidelné dobrovolnické aktivitě.

Byla bych ráda, kdyby se moje práce stala podnětem k zamyšlení a byla inspirací pro ty, kteří uvažují stát se dobrovolníkem. Osobně si této zkušenosti vážím. Podle mého názoru by se každý z nás měl stát dobrovolníkem. Myslím si, že dnes je velká možnost výběru dobrovolnických činností.

Na úplný závěr bych se ještě chtěla zmínit o aktuální situaci. Ve své práci se zmiňuji o nedostatku dobrovolníků. Díky epidemii koronaviru se českou společností rychle rozšířila vlna dobrovolnictví. Ať už jde o šití roušek, roznos nákupů seniorům, ale také sbírky na ochranné pomůcky a podporu lidí bojující v první linii s koronavirem. Bylo by velmi dobré, kdyby podobné aktivity probíhaly i v dobách, kdy nás přímo neohrožuje pandemie smrtelné nemoci.

Seznam použitých zdrojů

- ANHEIER, Helmut K. a SALAMON, Lester M.: Nástup neziskového sektoru, mezinárodní srovnání. Praha: Agnes. 1999 (Překlad anglického originálu *The Emerging Sector Revisited [A Summary]*, 1998.)
- BRUMOVSKÁ, Tereza a Gabriela MÁLKOVÁ. *Mentoring: výchova k profesionálnímu dobrovolnictví*. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-772-5.
- DEIBL, Maria. *Motivace jako nástroj řízení*. Praha: Linde, 2005. ISBN 80-902105-8-9.
- DISMAN, Miroslav. *Jak se vyrábí sociologická znalost: příručka pro uživatele*. 4., nezměn. vyd. Praha: Karolinum, 2011. ISBN 978-80-246-1966-8.
- *Dobrovolnictví*. 6., aktualizované vydání. Praha: Národní ústav pro vzdělávání, 2018. ISBN 978-80-7481-213-2.
- FRIČ, Pavol a kol. *Dárcovství a dobrovolnictví v ČR*. Výzkumná zpráva. Praha: Agnes, 2001. ISBN 80-902633-7-2.
- FRIČ, Pavol a Tereza POSPÍŠILOVÁ. *Vzorce a hodnoty dobrovolnictví v české společnosti na začátku 21. století*. Praha: Agnes, 2010. ISBN 978-80-903696-8-9.
- GAVORA, Peter. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno: Pando, 2000. Edice pedagogické literatury. ISBN 80-85931-79-6.
- GOVAART, Margriet-Marie a Kenn ALLEN. *Volunteering worldwide*. Utrecht: NIZW, c2001. ISBN isn90-5050-832-4.
- HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. Čtvrté, přepracované a rozšířené vydání. Praha: Portál, 2016. ISBN 978-80-262-0982-9.

- HOMOLA, Miloslav. *Motivace lidského chování*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1972. Knižnice psychologické literatury.
- KOPŘIVA, Karel. *Lidský vztah jako součást profese: psychoterapeutické kapitoly pro sociální, pedagogické a zdravotnické profese*. 4. vyd. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-7178-429-X.
- KOSINA, Karel: *Dobrovolníci a metodika práce s nimi*. Praha: Agnes, 2003. ISBN 80-902633-X-7.
- KRAUS, Blahoslav. *Základy sociální pedagogiky*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2014. ISBN 978-80-262-0643-9.
- KUČEROVÁ, Stanislava. *Člověk – hodnoty – výchova: kapitoly z filosofie výchovy*. Prešov: vl. n., 1996. ISBN 80-85668-34-3.
- MATOUŠEK, Oldřich, KŘIŠŤAN, Alois, ed. *Encyklopedie sociální práce*. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0366-7.
- MATOUŠEK, Oldřich. *Metody a řízení sociální práce*. 3., aktualiz. a dopl. vyd. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0213-4.
- MIOVSKÝ, Michal. *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. Praha: Grada, 2006. Psyché (Grada). ISBN 80-247-1362-4.
- MLČÁK, Zdeněk a Helena ZÁŠKODNÁ. *Prosociální charakteristiky osobnosti dobrovolníků*. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, Filozofická fakulta, 2013. ISBN isbn:978-80-7464-462-7.
- NAVRÁTIL, Pavel. *Romové v české společnosti*. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-741-8.
- PELCÁK, Stanislav. *Stres a syndrom vyhoření*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2015. ISBN 978-80-7435-576-9.
- PRŮCHA, Jan, Eliška WALTEROVÁ a Jiří MAREŠ. *Pedagogický slovník*. 3., rozš. a aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-579-2.

- SVOBODOVÁ, Jarmila a Bohumíra ŠMAHELOVÁ. *Kapitoly z obecné pedagogiky*. Brno: MSD, 2007. ISBN 978-80-86633-81-7.
- ŠORMOVÁ, Lucie a Alžběta KLÉGROVÁ. *Dobrovolnictví*. Praha: Vzdělávací institut ochrany dětí, 2006. ISBN 80-86991-68-7.
- ŠULOVÁ, M. *Dobrovol'níctvo ako spôsob seberealizácie mladého človeka*. Ružomberok: Verbum. 2015. ISBN 978-80-561-0308-1.
- ŠVARŤÍČEK, Roman a Klára ŠEĐOVÁ. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2014. ISBN 978-80-262-0644-6.
- TOŠNER, Jiří a Olga SOZANSKÁ. *Dobrovolníci a metodika práce s nimi v organizacích*. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-514-8.

Periodické zdroje

- FAASTOVÁ, Dagmar a František BAUMGARTNER. Value orientation of volunteers and a representative sample of the Czech population /Hodnotová orientace dobrovolníků a reprezentativního vzorku obyvatel České republiky. Člověk a společnost. Internetový časopis pre pôvodné teoretické a výskumné štúdie z oblasti spoločenských vied. ISSN: 1335-3608. s. 35–43
- LÁNSKÁ, K. Děti, které se chtějí učit, najdeme úplně všude. Zvoní!: časopis o inkluzivním vzdělávání. 2018 Praha: Člověk v tísní (společnost). Roč. 6. č. [13] s. 4-8.
- MARTINKOVÁ, L. Pojd'te do školy! Pomůžeme vám s ní osvojit si studijní návyky pomáhá dětem i jejich rodičům ze sociálně slabých rodin projekt společnosti Člověk v tísní. Lidové noviny. 2010. Praha: Lidové noviny. ISSN 0862-5921. Roč. 23. č. 144(22. VI.). s. 27.
- MLČÁK, Zdeněk a Jana ŠAMAJOVÁ. Motivace, intenzita a trvání dobrovolnické aktivity. Psychologie a její kontexty. 2013. Ostrava: Filozofická fakulta Ostravské Univerzity. ISSN 1803-9278. č. 4. s. 30-34

- POSPÍŠILOVÁ, T. Dobrovolnictví v kontextu životní dráhy dobrovolníků. Lidé Města. 2010. Praha: Ermat. ISSN: 1212-8112. č. 12. s. 109-133
- TRUTNOVSKÁ, R. Fungování dobrovolnictví v ČR-současné trendy a dobrovolnické programy. Fórum sociální práce. 2016. Praha: Katedra sociální práce Filozofické fakulty Univerzity Karlovy. ISSN 2336-6664. č. 1. s. 70-76
- ZÁŠKODNÁ, Helena a Adéla MOJŽÍŠOVÁ. Psychologické aspekty dobrovolnictví v kontextu sociální práce. Sociální práce / Sociálna práca. 2011. České Budějovice: Asociace vzdělavatelů v sociální práci. ISSN 1213-6204. Roč. 11. č. 4. s. 62-68

Elektronické zdroje

- Doporučení Rady ze dne 20. listopadu 2008 o mobilitě mladých dobrovolníků v rámci Evropské unie [online]. 2008. Council Recommendation on the Mobility of Young Volunteers Across the European Union. Brussels: Council of the EU [cit. 14.6.2019]. Dostupné na: http://eurlex.europa.eu/legalcontent/CS/TXT/?uri=uriserv:OJ.C_.2008.319.01.0008.01.CES&toc=OJ:C:2008:319:TOC
- KAPLÁNEK, M. Nauka o volném čase. Dostupné na www.tfjcu.cz
- Kdo jsou dobrovolníci [online] [cit. 11. 3. 2019]. Dostupné na: <https://www.dobrovolnik.cz/z-dobrovolnictvi-aktualne/kdo-jsou-dobrovolnici>
- Kodex dobrovolníka [online] [cit. 14.4.2019]. Dostupné na: <https://www.dobrovolnik.cz/sites/default/files/kodex.pdf>
- Rodina a sociálně-právní ochrana dítěte [online]. Agentura pro sociální začleňování [cit. 15. 7. 2019]. Dostupné na: <https://www.socialni-zaclenovani.cz/oblasti-podpory/rodina-a-socialne-pravni-ochrana-ditete/>

- SCHWARTZ, S. H.- An Overview of the Schwartz Theory of Basic Values 2012 [online]. [cit. 23. 4. 2019]. Dostupné na: <https://scholarworks.gvsu.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1116&context=orpc>
- Všeobecná deklaráce o dobrovolnictví [online]. NICM – Národní Informační Centrum pro Mládež [cit. 14. 4. 2019]. Dostupné na: <http://www.nicm.cz/vseobecna-deklarace-o-dobrovolnictvi>
- Zákon č. 198/2002 Sb., Zákon o dobrovolnické službě a o změně některých zákonů (zákon o dobrovolnické službě). Dostupné na: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2002-198>

Seznam tabulek

Tabulka 1: Výběrový soubor.....	44
Tabulka 2: Otevřené kódování – autentické výpovědi.....	54

Přílohová část

Seznam příloh

Příloha č. 1: Rozhovor

Příloha č. 2: Zákon o dobrovolnické službě a o změně některých zákonů (zákon o dobrovolnické službě)

Příloha č. 3: Kodex dobrovolníka

Rozhovor

Označení účastníka: Ú4

Označení tazatele: T

Délka rozhovoru: 50 min

Věk: 27

Vzdělání: vyšší odborné

Zájmy: sport, pes, příroda, čtení, filmy

Co motivuje lidi k tomu stát se dobrovolníkem?

T: Jak jste se o dobrovolnictví dozvěděl?

Ú4: Jednou jsme ve škole měli prezentaci neziskové organizace z Člověka v tísní, která dělala osvětu, co dělá ve světě i v ČR. U nás se také věnuje doučování dětí ze sociálně slabých rodin. To mě zaujalo ještě se 2 spolužačkami. Tak jsme se s domluvily schůzku, kde jsme se dozvěděly podrobnější informace. Nakonec jsem začala dobrovolničit jenom já, kamarádky si to rozmyslely.

T: Proč jste se stal dobrovolníkem/dobrovolnicí?

Ú4: Chtěla jsem vyzkoušet něco nového, navíc se mi to hodilo jako praxe do školy, kterou jsem vlastně ani nikdy nevyužila a nenechala si to uznat. Chtěla jsem nějak rozumně trávit čas. Doučování mě začalo hrozně bavit, stejně jako volnočasové aktivity.

T: Jak dlouho se věnujete dobrovolnictví? Kolik času dobrovolnictví věnujete?

Ú4: Dlouho už přes 7 let doučuji v jedné rodině. Letos holčina, co doučuji, končí základku, takže budu s doučováním končit. Několikrát mě bylo nabízené doučování v další rodině. Třikrát jsem se účastnila letního zážitkového kurzu. Pár měsíců jsem vedla skupinové doučování na azylovém domě, pořádala pro ty děti volnočasové aktivity. Jo, a ještě jsem doučovala v jedné rodině, zároveň dvě děvčata. To bylo dost náročné.

T: Jaké jsou pro Vás v dnešním světě hodnoty?

Ú4: To je těžký, asi upřímnost, solidarita, čestnost

Naplňuje dobrovolnická činnost Vaše očekávání?

T: Jaká byla Vaše očekávání? V čem ano a v čem ne? Proč? Očekávání?

Ú4: Vlastně jsem žádné očekávání neměla. Nevěděla jsem, co čekat.

T: Jak se změnila v průběhu dobrovolnictví? Co od dobrovolnictví čekáte nyní?

Ú4: Jsem ráda, že jsem se tenkrát rozhodla stát se dobrovolníkem. Nikdy jsem toho nelitovala. Přiznávám, že to není vždy jednoduché, ale stále mě to baví.

T: Jaký přínos pro Vás dobrovolnictví má? Co vám dalo?

Ú4: Kromě praxe, kterou jsem využila v rámci svého studia na VOŠ sociální pracovník, kdy jsem se mohla podívat dovnitř organizace, viděla jsem práci sociálních pracovníků, taky plno zkušeností do běžného života. Dalo mi to smysluplné trávení volného času. Jako introverta mě to někdy nutí vyjít ze své komfortní zóny, učím se naslouchat, Rodina mě hezky přijala, toho si vážím, za ty roky spolu máme skvělý vztah, není to takové to nucené, že tam přijdu a teď se prostě jdeme učit. Mezi učením si spolu povídáme, hrajeme vzdělávací hry.

Několikrát mi organizace nabízela práci, bohužel to bylo vždycky špatně načasované, ať už kvůli škole, kde bych to nedokázala skloubit nebo potom, když jsem už pracovala. Přestože jsem si dřív přála, abych mohla v Tísni pracovat, po škole jsem získala jinou práci, která mě baví.

Jsou nějaké bariéry spojené s dobrovolnickou činností?

T: Podporuje Vás někdo v této činnosti (např. rodina, přátelé) případně jak?

Ú4: Nijak zvlášť, prostě to berou jako moje rozhodnutí, ale doma mě od toho neodrazují.

T: Setkal jste s nějakým negativním názorem na dobrovolnictví?

Ú4: Já se tím nijak nechlubím. Ale několikrát jsem se setkala s negativními názory, lidé často nemohou pochopit, proč „ztrácím“ čas s dětmi, kterým by bylo líp ve speciální škole. Tohle, že je trápení těch dětí i mě, protože ty děti se to stejně nenaučí.

T: Existuje něco nebo někdo, kdo Vás při vykonávání dobrovolnické činnosti omezuje nebo odrazuje? Případně kdo a proč?

Ú4: Ne

T: Uvažoval/a jste někdy o tom, že byste s dobrovolnictvím skončil? Proč?

Ú4: Největším důvodem pro skončení je asi nedostatek času. Sice se řekne, že jsou to jen 2 hodiny týdně, ale k tomu musí být ještě předtím příprava. Kromě práce ještě dálkově studuji a někdy je toho dost.

T: Co je podle Vás při vykonávání dobrovolnické činnosti nejtěžší?

Ú4: Nejtěžší? Asi demotivovanost. Dětem často doma chybí vzor, který by je vedl k učení a práci. Rodiče mají většinou sotva dodělanou základní školu, mnohdy ani nepracují. Často jsou živi jen z podpory státu. Tak proč by se dítě mělo učit, když rodiče taky nemuseli. Proto je těžké jim vysvětlit, že to má smysl, že nemusí žít na ubytovně ve špinavém oblečení a hladovět. Další takovou překážkou je, že když rodiče by třeba rádi svým dětem pomohli, ale nemají dostatek znalostí, dostatek času, takže ve finále se jim nevěnují. Bohužel dobrovolník, co přijde jednou týdně, nedokáže napravit a doučit všechno. Ty děti potřebují pravidelné a častější učení.

Ocenění dobrovolnické činnosti

T: Jak často Vás organizace za Vaší dobrovolnickou práci oceňuje? Jakou formou?

Ú4: Dřív jsme jako dobrovolníci i s naší koordinátorkou měli jednou za pár měsíců setkání, kde jsme si povídali a probírali, co jsme potřebovali. Byla to taková supervize u kávy a za odměnu jsme pak šli třeba do kina. Nebo jako dobrovolník jsem se mohla účastnit některých vzdělávacích seminářů, které organizace pořádá. Bohužel už se ani jedno z toho nedělá. Myslím si, že je to škoda. Přišlo mi to víc motivující než jen slovní nebo písemný uznání, což také člověka potěší. Samozřejmě dobrovolníci to nedělají pro uznání. Před Vánoci jsme všichni dobrovolníci dostali hromadný email od hlavní koordinátorky, kde nám všem jmenovitě děkovala. To mě potěšilo. Jsem ráda, že v organizaci je fajn kolektiv. Jako plus беру i to, že si všichni zaměstnanci i dobrovolníci tykají.

T: Nabízí Vám organizace supervizi nebo vzdělávání? Jak to hodnotíte?

Ú4: Ne, ale vím, že se můžu obrátit na koordinátorku.

ZÁKON o dobrovolnické službě a o změně některých zákonů (zákon o dobrovolnické službě)

198/2002 Sb.

ze dne 24. dubna 2002

Změna: 436/2004 Sb.

Změna: 495/2005 Sb.

Změna: 420/2011 Sb.

Změna: 340/2013 Sb., 344/2013 Sb.

Změna: 64/2014 Sb.

Změna: 86/2014 Sb.

Změna: 458/2011 Sb.

Parlament se usnesl na tomto zákoně České republiky:

**ČÁST PRVNÍ
DOBROVOLNICKÁ SLUŽBA**

§ 1

Předmět úpravy

(1) Tento zákon upravuje podmínky, za kterých stát podporuje dobrovolnickou službu organizovanou podle tohoto zákona a vykonávanou dobrovolníky bez nároku na odměnu.

(2) Tento zákon se nevztahuje na

- a) činnosti upravené zvláštními právními předpisy, i když tyto činnosti splňují znaky dobrovolnické služby stanovené tímto zákonem,
- b) činnosti, které nesplňují znaky dobrovolnické služby stanovené tímto zákonem, i když jsou vykonávány dobrovolníky.

Vymezení pojmů

§ 2

Dobrovolnickou službou je činnost, při níž dobrovolník poskytuje

- a) pomoc nezaměstnaným, osobám sociálně slabým, zdravotně postiženým, seniorům, příslušníkům národnostních menšin, imigrantům, osobám po výkonu trestu odnětí svobody, osobám drogově závislým, osobám trpícím domácím násilím, jakož i pomoc při péči o děti, mládež a rodiny v jejich volném čase,
- b) pomoc při přírodních, ekologických nebo humanitárních katastrofách, při ochraně a zlepšování životního prostředí, při péči o zachování kulturního dědictví, při pořádání kulturních nebo sbírkových charitativních akcí pro osoby uvedené v písmenu a), nebo

c) pomoc při uskutečňování rozvojových programů a v rámci operací, projektů a programů mezinárodních organizací a institucí, včetně mezinárodních nevládních organizací.

(2) Za dobrovolnickou službu uvedenou v odstavci 1 se nepovažuje činnost týkající se uspokojování osobních zájmů, anebo je-li vykonávána v rámci podnikatelské nebo jiné výdělečné činnosti anebo v pracovněprávním vztahu, služebním poměru nebo členském poměru.

(3) Dobrovolnická služba je podle své povahy krátkodobá nebo, je-li vykonávána po dobu delší než 3 měsíce, dlouhodobá.

§ 3

(1) Dobrovolníkem může být fyzická osoba

- a) starší 15 let, jde-li o výkon dobrovolnické služby na území České republiky,
- b) starší 18 let, jde-li o výkon dobrovolnické služby v zahraničí, která se na základě svých vlastností, znalostí a dovedností svobodně rozhodne poskytovat dobrovolnickou službu.

(2) Dobrovolník vykonává dobrovolnickou službu na základě smlouvy uzavřené s vysílající organizací; v případě dlouhodobé dobrovolnické služby nebo v případě krátkodobé dobrovolnické služby, k jejímuž výkonu je dobrovolník vyslán do zahraničí, musí být tato smlouva písemná.

(3) Je-li fyzická osoba v pracovněprávním vztahu, služebním poměru, členském poměru nebo je-li žákem nebo studentem, vykonává jako dobrovolník dobrovolnickou službu mimo svůj pracovněprávní vztah, služební poměr, členský poměr, školní vzdělávání nebo studium.

(4) Výkon vojenské činné služby je překážkou výkonu dobrovolnické služby.

(5) Člen sociálního družstva nesmí vykonávat dobrovolnickou službu pro potřebu sociálního družstva, jehož je členem.

§ 4

(1) Vysílající organizací podle tohoto zákona je veřejně prospěšná právnická osoba se sídlem v České republice, která dobrovolníky vybírá, eviduje, připravuje pro výkon dobrovolnické služby a uzavírá s nimi smlouvy o výkonu dobrovolnické služby za podmínky, že má udělenou akreditaci (§ 6).

(2) Přijímající organizací podle tohoto zákona je fyzická osoba nebo veřejně prospěšná právnická osoba, pro jejíž potřebu je dobrovolnická služba vykonávána, způsobilá uzavřít smlouvu s vysílající organizací a schopná dostát závazkům z této smlouvy.

(3) Vysílající organizace může vedle smluv uzavíraných s přijímacími organizacemi uzavřít smlouvy i s dobrovolníky o výkonu dobrovolnické služby v její prospěch. Podmínkou je, že dobrovolník vykonává dobrovolnickou službu mimo své povinnosti vyplývající z jeho členského poměru k vysílající organizaci a ani k ní nemá žádný jiný právní vztah. V těchto případech pro vztah mezi dobrovolníkem a organizací, v jejíž prospěch dobrovolník dobrovolnickou službu vykonává, platí přiměřeně ustanovení o právech a povinnostech vysílající i přijímací organizace a ustanovení o právech a povinnostech dobrovolníka.

(4) Vysílající organizace doloží svoji veřejnou prospěšnost písemným prohlášením, že splňuje podmínky uvedené v § 146 občanského zákoníku.

Smlouvy

§ 5

(1) Pro výkon krátkodobé dobrovolnické služby, nejde-li o dobrovolnickou službu, k jejímuž výkonu je dobrovolník vyslán do zahraničí, musí být mezi dobrovolníkem a vysílající organizací sjednáno alespoň místo, předmět a doba výkonu dobrovolnické služby, a podle povahy dobrovolnické služby též poskytnutí pracovních prostředků a ochranných pracovních prostředků dobrovolníkovi, popřípadě předložení výpisu z evidence Rejstříku trestů ne staršího než 3 měsíce a potvrzení o zdravotním stavu dobrovolníka ne starší než 3 měsíce [odstavec 2 písm. b) bod 3].

(2) Smlouva mezi dobrovolníkem a vysílající organizací o výkonu dlouhodobé dobrovolnické služby nebo krátkodobé dobrovolnické služby, k jejímuž výkonu je dobrovolník vyslán do zahraničí, musí vždy obsahovat

a) jméno, příjmení, rodné číslo nebo, není-li přiděleno, datum narození, místo trvalého pobytu dobrovolníka a název a sídlo vysílající organizace,

b) ujednání

1. o účasti na předvstupní přípravě organizované vysílající organizací; součástí předvstupní přípravy musí být podle povahy dobrovolnické služby i informování dobrovolníka o možných rizicích spojených s výkonem dobrovolnické služby, která by mohla ohrozit život nebo zdraví dobrovolníka,

2. podle povahy dobrovolnické služby o předložení výpisu z evidence Rejstříku trestů ne staršího než 3 měsíce a o předložení písemného prohlášení, že v době sjednání smlouvy není proti dobrovolníkovi vedeno trestní řízení,

3. podle povahy dobrovolnické služby o předložení potvrzení o zdravotním stavu dobrovolníka ne starší než 3 měsíce, ve kterém registrující lékař na základě posouzení zdravotního stavu dobrovolníka vymezení činnosti, které s ohledem na svůj zdravotní stav není dobrovolník schopen vykonávat,

4. podle povahy dobrovolnické služby o předložení potvrzení o seznámení dobrovolníka s prevencí infekčních nemocí včetně antimalarické prevence (profylaxe), vyžadují-li to podmínky území, ve kterém má dobrovolník působit, jako podmínkách pro účast v dobrovolnické službě,

c) místo, předmět a dobu výkonu dobrovolnické služby v rámci určitého programu nebo projektu dobrovolnické služby,

d) způsob stravování a ubytování dobrovolníka,

e) závazek dobrovolníka vrátit poměrnou část výdajů vynaložených vysílající organizací, pokud předčasně ukončí výkon dobrovolnické služby z jiných než zřetel hodných důvodů,

f) podle povahy dobrovolnické služby ujednání o náhradách výdajů spojených s nezbytnou přípravou na účast dobrovolníka v určitém programu nebo projektu dobrovolnické služby, o náhradě nákladů spojených s cestou na místo působení v zahraničí a zpět, o kapesném ke krytí běžných výdajů na místě působení, o poskytnutí pracovních prostředků a osobních ochranných pracovních prostředků,

g) podle povahy dobrovolnické služby rozsah pracovní doby, doby odpočinku, podmínky pro udělení dovolené a důvody, za kterých lze výkon dobrovolnické služby předčasně ukončit.

(3) Smlouva mezi dobrovolníkem a vysílající organizací o výkonu dlouhodobé dobrovolnické služby může obsahovat rovněž ujednání, že dobrovolník před vysláním k výkonu dobrovolnické služby podá přihlášku k účasti na důchodovém pojištění, splňuje-li podmínky podle zvláštního právního předpisu,²⁾ a závazek vysílající organizace platit za něho pojistné na důchodové pojištění stanovené alespoň z minimálního základu pojistného,³⁾ je-li dlouhodobá dobrovolnická služba vykonávána alespoň v rozsahu překračujícím v průměru 20 hodin v kalendářním týdnu.

(4) Dobrovolníkovi za výkon dobrovolnické služby nenáleží odměna.

(5) Vysílající organizace vydá dobrovolníkovi na jeho žádost osvědčení o vykonané dlouhodobé dobrovolnické službě, jehož vzor je stanoven v příloze k tomuto zákonu.

(6) Při sjednání rozsahu pracovní doby, doby odpočinku, podmínek pro udělení dovolené, kapesného a pro zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví při práci se použijí přiměřeně pracovněprávní předpisy.

Vysílající organizace

§ 6

(1) Vysílající organizaci uděluje akreditaci Ministerstvo vnitra (dále jen "ministerstvo"). Ministerstvo uděluje akreditaci na návrh akreditační komise složené po 1 zástupci Ministerstva zahraničních věcí, Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy, Ministerstva vnitra, Ministerstva práce a sociálních věcí, Ministerstva životního prostředí, Ministerstva zdravotnictví, Ministerstva kultury, Ministerstva financí, Rady vlády pro nestátní neziskové organizace; akreditační komise je poradním orgánem ministerstva.

(2) Ministerstvo udělí akreditaci podle odstavce 1 vysílající organizaci, která je spolkem, nadací, nadačním fondem, ústavem, sociálním družstvem, obecně prospěšnou společností, církví nebo náboženskou společností nebo právnickou osobou církve nebo náboženské společnosti evidovanou podle zákona upravujícího postavení církví a náboženských společností⁴⁾, je bezúhonná a doloží, že je schopna s ohledem na kvalifikační složení svých orgánů, zaměstnanců nebo členů, konkrétní projekty nebo programy dobrovolnické služby a finanční způsobilost organizovat přípravu a provádění dobrovolnické služby a plnit další povinnosti vyplývající z tohoto zákona. Akreditace se uděluje na dobu 4 let.

(3) Vysílající organizace uvedená v odstavci 2 se nepovažuje za bezúhonnou, jestliže byla pravomocně odsouzena za úmyslný trestný čin, pokud se na ni nehledí, jako by nebyla odsouzena.

(4) Ministerstvo vede seznam vysílajících organizací, kterým udělilo akreditaci. Tento seznam je veřejným seznamem přístupným elektronicky. Jeho součástí je i vymezení jednotlivých druhů dobrovolnické služby a jejich zaměření, jejichž organizování a zajišťování vysílající organizace provádí.

(5) Vysílající organizace je povinna informovat ministerstvo o změně skutečnosti rozhodné pro udělení akreditace, ke které došlo v průběhu platnosti akreditace, a to do 1 měsíce ode dne, kdy se o takové změně dozvěděla.

§ 7

(1) Vysílající organizace je povinna uzavřít před vysláním dobrovolníka k výkonu dobrovolnické služby pojistnou smlouvu kryjící odpovědnost za škodu na majetku nebo na zdraví, kterou dobrovolník při výkonu dobrovolnické služby způsobí sám nebo mu bude při výkonu dobrovolnické služby způsobena. Dobrovolník odpovídá pouze za škodu způsobenou úmyslně.

(2) Vysílající organizace před vysláním dobrovolníka k výkonu dobrovolnické služby do zahraničí sjedná podle povahy dobrovolnické služby a podmínek státu, v němž má být dobrovolnická služba vykonávána, v tomto státě zdravotní pojištění dobrovolníka.

(3) Vysílající organizace odpovídá dobrovolníkovi za to, že vykonává-li dobrovolnickou službu mimo obec svého trvalého pobytu, bude podle povahy dobrovolnické služby řádně a ve zdravotně nezávadném prostředí ubytován a že dobrovolnickou službu bude v závislosti na její povaze vykonávat v podmínkách neohrožujících jeho život nebo zdraví.

(4) Vysílající organizace smí uzavřít smlouvu podle § 5 s dobrovolníkem, který v době, v níž má být smlouva uzavřena, nedosáhl věku 18 let, jen s písemným, úředně ověřeným souhlasem jeho zákonného zástupce nebo se souhlasem jeho zákonného zástupce zapsaným u vysílající organizace do protokolu; bez tohoto souhlasu je smlouva neplatná.

(5) S dobrovolníkem mladším 18 let nesmí být sjednán výkon takové dobrovolnické služby, která by byla nepřiměřená anatomickým, fyziologickým a psychickým zvláštnostem jeho věku nebo při níž by byl vystaven zvýšenému nebezpečí úrazu nebo jinému poškození zdraví; dobrovolník v tomto věku nesmí být vyslán k výkonu dobrovolnické služby do zahraničí.

(6) Vysílající organizace je povinna při výběru dobrovolníků, s nimiž uzavře smlouvu, a při sjednávání podmínek výkonu dobrovolnické služby uplatnit rovné zacházení, s výjimkou případu, kdy to povaha dobrovolnické služby neumožňuje.

§ 8

(1) Vysílající organizace uzavře před vysláním dobrovolníka na místo jeho působení písemnou smlouvu s přijímající organizací, v níž s ohledem na povahu určitého programu nebo projektu dobrovolnické služby navzájem dohodnutého s přijímající organizací, sjedná zejména podmínky výkonu dobrovolnické služby, předmět a dobu výkonu dobrovolnické služby, způsob ubytování a stravování dobrovolníků, jejich vybavení pracovními prostředky a osobními ochrannými pracovními prostředky, způsob ověřování průběhu dobrovolnické služby vysílající organizací za účelem kontroly dodržování smlouvy a hodnocení práce dobrovolníků. Součástí smlouvy mezi vysílající a přijímající organizací musí být rovněž ujednání o povinnosti přijímající organizace informovat vysílající organizaci o rizicích, která mohou ohrozit život nebo zdraví dobrovolníka, vzniklých v průběhu výkonu dobrovolnické služby, a přijmout neprodleně opatření, která tato rizika vyloučí, a v případě neodstranitelných rizik omezí.

(2) Vysílající organizace nesmí uzavřít smlouvu s přijímající organizací na takové činnosti, které by dobrovolník vykonával v rámci podnikání přijímající organizace, anebo na výkon takové dobrovolnické služby, jejímž účelem by bylo nahradit činnosti vykonávané jinak u přijímající organizace osobami v pracovněprávním vztahu, služebním nebo členském poměru, anebo zajišťované pro přijímající organizaci jinými osobami v rámci jejich podnikání.

(3) Vysílající organizace jsou povinny vhodným způsobem zveřejňovat roční výroční zprávy o své činnosti nejpozději do 30. června následujícího kalendářního roku.

§ 9

(1) Pokud ministerstvo zjistí, že vysílající organizace, která má udělenou akreditaci, přestala splňovat podmínky stanovené tímto zákonem pro udělení akreditace (§ 6 odst. 2) nebo přes upozornění ze strany ministerstva nadále neplní povinnosti stanovené tímto zákonem, akreditaci této organizace po projednání v akreditační komisi zruší; přitom dbá, aby tím nebylo dotčeno splnění závazků vyplývajících z uzavřených smluv.

(2) Zanikne-li vysílající organizace, s níž má dobrovolník uzavřenu smlouvu podle § 5, přecházejí práva a povinnosti z této smlouvy na jejího právního nástupce, a není-li ho, na stát; ministerstvo poté bez zbytečného odkladu smluvně převede tato práva a povinnosti na jinou vhodnou vysílající organizaci.

(3) Ministerstvo je oprávněno z vlastního nebo jiného podnětu kontrolovat, zda vysílající organizace plní podmínky stanovené tímto zákonem.

§ 10

Využívání dobrovolnické služby státem a územními samosprávnými celky

Státní orgány, organizační složky státu, orgány a organizační složky územních samosprávných celků, státní příspěvkové organizace, příspěvkové organizace územních samosprávných celků a školské právnické osoby mohou využívat dobrovolnickou službu k účelům a za podmínek stanovených v § 2; v tomto případě mají postavení přijímající organizace podle tohoto zákona. Mohou rovněž, zejména při organizování dobrovolnické služby do zahraničí, bezúplatně zprostředkovat uzavření smlouvy mezi vysílající organizací se sídlem v České republice a přijímající organizací.

§ 11

Dotace

(1) Ministerstvo může poskytnout vysílajícím organizacím dotaci ke krytí

- a) pojistného placeného na základě pojistné smlouvy uzavřené vysílající organizací podle § 7 odst. 1,
- b) části výdajů spojených s evidencí dobrovolníků, s jejich přípravou pro výkon dobrovolnické služby a se zajišťováním výkonu dobrovolnické služby,
- c) pojistného na důchodové pojištění placeného podle § 5 odst. 3 za dobrovolníka, a to ve výši pojistného stanoveného z minimálního základu pojistného, ³⁾ pokud je dlouhodobá dobrovolnická služba vykonávána alespoň v rozsahu překračujícím v průměru 20 hodin v kalendářním týdnu.

(2) Dotace podle odstavce 1 je v průběhu kalendářního roku vysílajícím organizacím poskytována zálohově, a po skončení kalendářního roku ji vysílající organizace zúčtují podle skutečně vynaložených výdajů, počtu skutečně vyslaných dobrovolníků k výkonu dobrovolnické služby a skutečně zaplaceného pojistného na důchodové pojištění ve výši podle odstavce 1 písm. c). Vysílající organizace sdělí ministerstvu na základě jeho výzvy údaje potřebné pro výpočet výše dotace a zálohy na ni.

(3) Dotace podle odstavce 1 se za příslušný kalendářní rok neposkytne vysílající organizaci, pokud sjedná nebo obdrží úplatu nebo jinou penězi ocenitelnou výhodu od přijímající organizace.

ČÁST DRUHÁ

Změna zákona o veřejném zdravotním pojištění

§ 12

V § 7 odst. 1 zákona č. 48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění a o změně a doplnění některých souvisejících zákonů, ve znění zákona č. 242/1997 Sb., zákona č. 127/1998 Sb. a zákona č. 155/2000 Sb., se tečka za písmenem m) nahrazuje čárkou a doplňuje se písmeno n), které zní:

"n) osoby vykonávající dlouhodobou dobrovolnickou službu na základě smlouvy s vysílající organizací, které byla udělena akreditace Ministerstvem vnitra, v rozsahu překračujícím v průměru alespoň 20 hodin v kalendářním týdnu, pokud není dobrovolník plátcem pojistného podle § 5 nebo za něj není plátcem pojistného stát podle předchozích písmen a) až m)."

ČÁST TŘETÍ

Změna zákona o důchodovém pojištění

§ 13

Zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění zákona č. 134/1997 Sb., zákona č. 289/1997 Sb., zákona č. 224/1999 Sb., zákona č. 18/2000 Sb., zákona č. 118/2000 Sb., zákona č. 132/2000 Sb., zákona č. 220/2000 Sb., zákona č. 166/2001 Sb., zákona č. 188/2001 Sb. a zákona č. 353/2001 Sb., se mění takto:

1. V § 6 odst. 1 se tečka za písmenem c) nahrazuje čárkou a doplňuje se písmeno d), které včetně poznámky pod čarou č. ^{6a)} zní:

"d) výkonu dlouhodobé dobrovolnické služby na základě smlouvy uzavřené s vysílající organizací podle zvláštního právního předpisu;^{6 a)} za dobu přede dnem podání přihlášky je účast na pojištění možná nejvýše v rozsahu dvou let bezprostředně před tímto dnem.

6 a) Zákon č. 198/2002 Sb., o dobrovolnické službě a o změně některých zákonů (zákon o dobrovolnické službě).".

2. V § 6 odst. 2 se věta první nahrazuje touto větou:

"Pojištění jsou účastny též ostatní osoby starší 18 let, jestliže podaly přihlášku k účasti na pojištění.".

3. V § 107 se odstavec 4 zrušuje.

ČÁST ČTVRTÁ

zrušena

§ 14

zrušen

ČÁST PÁTÁ

Změna zákona o daních z příjmů

§ 15

Zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění zákona č. 35/1993 Sb., zákona č. 96/1993 Sb., zákona č. 157/1993 Sb., zákona č. 196/1993 Sb., zákona č. 323/1993 Sb., zákona č. 42/1994 Sb., zákona č. 85/1994 Sb., zákona č. 114/1994 Sb., zákona č. 259/1994 Sb., zákona č. 32/1995 Sb., zákona č. 87/1995 Sb., zákona č. 118/1995 Sb., zákona č. 149/1995 Sb., zákona č. 248/1995 Sb., zákona č. 316/1996 Sb., zákona č. 18/1997 Sb., zákona č. 151/1997 Sb., zákona č. 209/1997 Sb., zákona č. 210/1997 Sb., zákona č. 227/1997 Sb., zákona č. 111/1998 Sb., zákona č. 149/1998 Sb., zákona č. 168/1998 Sb., zákona č. 333/1998 Sb., zákona č. 63/1999 Sb., zákona č. 129/1999 Sb., zákona č. 144/1999 Sb., zákona č. 170/1999 Sb., zákona č. 225/1999 Sb., nálezu Ústavního soudu uveřejněného pod č. 3/2000 Sb., zákona č. 17/2000 Sb., zákona č. 27/2000 Sb., zákona č. 72/2000 Sb., zákona č. 100/2000 Sb., zákona č. 103/2000 Sb., zákona č. 121/2000 Sb., zákona č. 132/2000 Sb., zákona č. 241/2000 Sb., zákona č. 340/2000 Sb., zákona č. 492/2000 Sb., zákona č. 117/2001 Sb., zákona č. 120/2001 Sb., zákona č. 239/2001 Sb., zákona č. 453/2001 Sb., zákona č. 483/2001 Sb., zákona č. 50/2002 Sb., zákona č. 128/2002 Sb. a zákona č. 210/2002 Sb., se mění takto:

1. V § 4 odst. 1 se tečka za písmenem zi) nahrazuje čárkou a doplňuje se písmeno zj), které včetně poznámky pod čarou č. ^{4h)} zní:

"zj) plnění poskytované v souvislosti s výkonem dobrovolnické služby podle zvláštního právního předpisu.4h)

4h) Zákon č. 198/2002 Sb., o dobrovolnické službě a o změně některých zákonů (zákon o dobrovolnické službě).".

2. V § 19 odst. 1 se tečka za písmenem zb) nahrazuje čárkou a doplňuje se písmeno zc), které zní:

"zc) příjmy plynoucí v souvislosti s výkonem dobrovolnické služby poskytované podle zvláštního právního předpisu.^{4h)}".

ČÁST ŠESTÁ

zrušena

§ 16

zrušen

ČÁST SEDMÁ

ÚČINNOST

§ 17

Tento zákon nabývá účinnosti dnem 1. ledna 2003.

Klaus v. r.

Havel v. r.

v z. Rychetský v. r.

Příloha

Vzor osvědčení o vykonané dlouhodobé dobrovolnické službě

Název vysílající organizace:

Sídlo:

IČO, bylo-li přiděleno:

zastoupena:

vydává toto

OSVĚDČENÍ O VYKONANÉ DLOUHODOBÉ DOBROVOLNICKÉ SLUŽBĚ

podle zákona č. 198/2002 Sb., o dobrovolnické službě a o změně některých zákonů (zákon o dobrovolnické službě),

ve znění pozdějších předpisů

Jméno, popřípadě jména, a příjmení, titul

Narozen/a dne v

Bydliště:

Předmět vykonané dobrovolnické služby:

Doba výkonu dobrovolnické služby:

Místo výkonu dobrovolnické služby:

Název, sídlo a IČO přijímající organizace, bylo-li přiděleno:

V dne

Za vysílající organizaci

podepsáno: _____

2) § 6 odst. 1 písm. d) zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů.

3) § 3 odst. 3, § 5b a 16 zákona č. 589/1992 Sb., o pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů.

4) Zákon č. 3/2002 Sb., o svobodě náboženského vyznání a postavení církví a náboženských společností a o změně některých zákonů (zákon o církvích a náboženských společnostech), ve znění nálezu Ústavního soudu vyhlášeného pod č. 4/2003 Sb., zákona č. 562/2004 Sb. a zákona č. 495/2005 Sb.

Etický kodex

Etický kodex portálu se skládá ze dvou částí – jsou jimi Etický kodex organizace a jiných subjektů, které přijímají dobrovolníky, a Etický kodex dobrovolníka. Portál Dobrovolník.cz vzhledem ke svému poslání chápe své služby a umožňuje činnost uživatelů na portálu v souladu s body uvedenými v těchto etických kodexech. Souhlasem s Etickým kodexem portálu Dobrovolník.cz přijímá uživatel všechny body kodexů a zavazuje se je respektovat jak při práci s dobrovolníky, tak rovněž při výkonu dobrovolnické činnosti.

1. Etický kodex organizace a jiných subjektů, které přijímají dobrovolníky (a hledají je skrze portál Dobrovolník.cz)

Jako organizace i jiný subjekt přijímající dobrovolníky:

- budeme dodržovat pravidla etického chování a volit etické prostředky k propagaci dobrovolnických služeb
- organizaci dobrovolnických služeb plnit zodpovědně a profesionálně
- napomáhat uplatňování a dodržování tohoto etického kodexu v rámci dobrovolnických služeb
- rozvíjet spolupráci s dalšími organizacemi poskytujícími dobrovolnické služby a pěstovat s nimi dobré vztahy;

Zavazujeme se:

- chránit dobrovolníkovo soukromí a důvěrnost jeho sdělení, data a informace požadovat s ohledem na jejich potřebnost a neposkytovat je třetí osobě bez jeho výslovného souhlasu
- vést databáze dobrovolníků v souladu se zákonem na ochranu osobních údajů
- jednat s dobrovolníkem s účastí, empatií a péčí s ohledem na volbu činnosti, která by naplňovala jeho očekávání, včetně respektu k jeho právu přerušit činnost, která by nevyhovovala jeho možnostem a schopnostem

- poskytovat dobrovolníkovi potřebné informace o poslání a činnosti organizace, ve které chce dobrovolník pomáhat, dále o konkrétní činnosti, kterou by měl dobrovolník vykonávat, včetně její obsahové a časové náplně
- zprostředkovat dobrovolníkovi potřebná školení, konzultace či supervize a umožnit mu pravidelný kontakt s koordinátorem dobrovolníků nebo jinou osobou, která je pověřena kontaktem s dobrovolníky v organizaci
- chránit dobrovolníka před možnými riziky jeho činnosti, včetně případného zajištění pojištění odpovědnosti dobrovolníka i organizace v souvislosti dobrovolnickou činností
- participovat na osvětové činnosti v oblasti šíření myšlenky a ideálů dobrovolnictví, kterou realizuje portál Dobrovolník.cz
- neinzerovat skrze portál Dobrovolník.cz akce, jež by mohly narušit veřejný pořádek, omezit jakkoli občany nezapojené do dobrovolnického programu či vzbuzovat jakékoli projevy nenávisti.

2. Etický kodex dobrovolníka

Definice dobrovolníka

Dobrovolník je člověk, který se ze své vůle rozhodne věnovat ve svém volném čase svou energii, znalosti a zkušenosti potřebným lidem nebo veřejně prospěšným činnostem bez nároku na odměnu.

Dobrovolníkem se může stát v podstatě kdokoliv, protože každý z nás umí něco, co může nabídnout druhým.

Práva dobrovolníka

- Právo dostat úplné informace o poslání organizace a o činnosti, kterou by měl dobrovolník vykonávat, včetně její obsahové a časové náplně.
- Právo vykonávat dříve smlouvenou dobrovolnickou činnost.
- Právo na kontakt a spolupráci s koordinátorem dobrovolníků nebo jinou osobou, která je pověřena kontaktem s dobrovolníky v dané organizaci.

- Právo na kontakt a spolupráci s osobou, která dobrovolníkovi činnost zadává a zpět ji od něj přijímá.
- Právo na zaškolení, výcvik, trénink.
- Právo říci „ne“, pokud činnost nebude vyhovovat zájmům a schopnostem dobrovolníka. Právo na zpětnou vazbu k odvedené činnosti.

Povinnosti dobrovolníka

- Dobrovolník se zavazuje, že bude sjednanou činnost vykonávat osobně, podle svých schopností a znalostí.
- Dobrovolník je povinen řídit se pokyny pověřeného zástupce organizace.
- Dobrovolník se zavazuje, že se bude při své činnosti řídit principy organizace a bezpečnostními předpisy organizace.
- Dobrovolník zachovává úplnou mlčenlivost o informacích získaných o klientech (osobní údaje, zdravotní stav, majetkové poměry apod.) nebo při své činnosti v organizaci (informace získané ze supervizních a evaluačních setkání, především skutečnosti týkající se druhých dobrovolníků, informace týkající se svěřených dokumentů a právních dokumentů, informace o spolupracujících organizacích).
- Dobrovolník se účastní školení a výcviků nezbytných pro výkon své činnosti v organizaci.
- Dobrovolník je spolehlivý a plní úkoly, ke kterým se zavázal.
- Dobrovolník nezneužívá projevené důvěry.
- Dobrovolník požádá o pomoc, kterou při své činnosti potřebuje.
- Dobrovolník zná a bere na vědomí své limity (časové, zdravotní atd.).
- Dobrovolník nezneužívá dobrovolnickou činnost k prosazování svých politických, náboženských a jiných názorů, rovněž nezneužívá této činnosti k marketingovým či obchodním zájmům.